

SABIEDRISKIE MEDIJI UN SABIEDRĪBA: ATTIEKSMES, PRIEKŠSTATI UN GAIDAS

LATVIJAS TELEVĪZIJAS UN LATVIJAS RADIO AUDITORIJAS PĒTĪJUMS

Jānis Juzefovičs, PhD

Tartu Universitāte

13.12.2019.

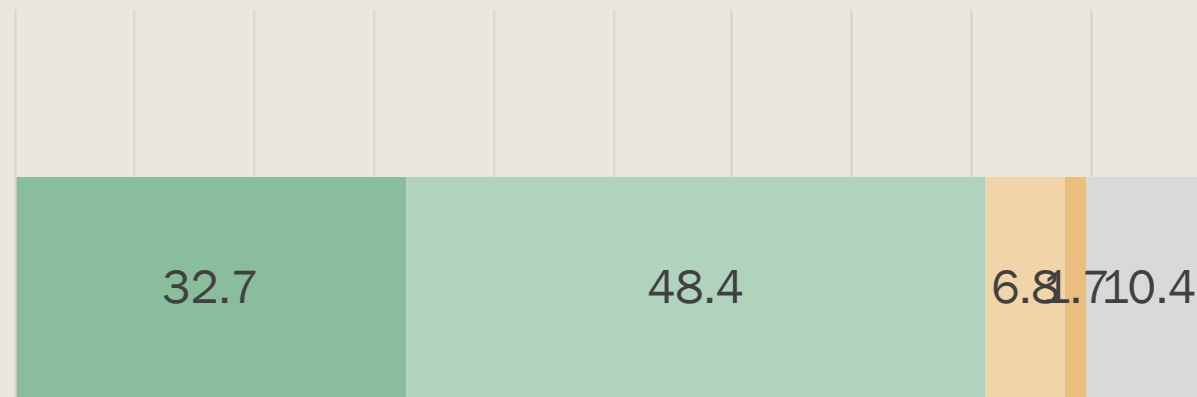
Metodoloģija

- Nacionāla reprezentatīva aptauja,
 - Stratificētā nejaušā izlase (n = 1016, 18-75 g.)
 - Lauka darbs: SKDS, 02.11.2019.-12.11.2019
 - Metode: tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
-
- Sabiedriskās domas dinamika: diahroniskie dati
 - Prezentācijā izmantoti dati par visiem Latvijas iedzīvotājiem, tostarp par neregulārajiem sabiedrisko mediju lietotājiem
 - Daudzi no vērtējumiem un priekšstatiem – ne tikai par Latvijas sabiedriskajiem medijiem, bet medijiem un žurnālistiku kopumā

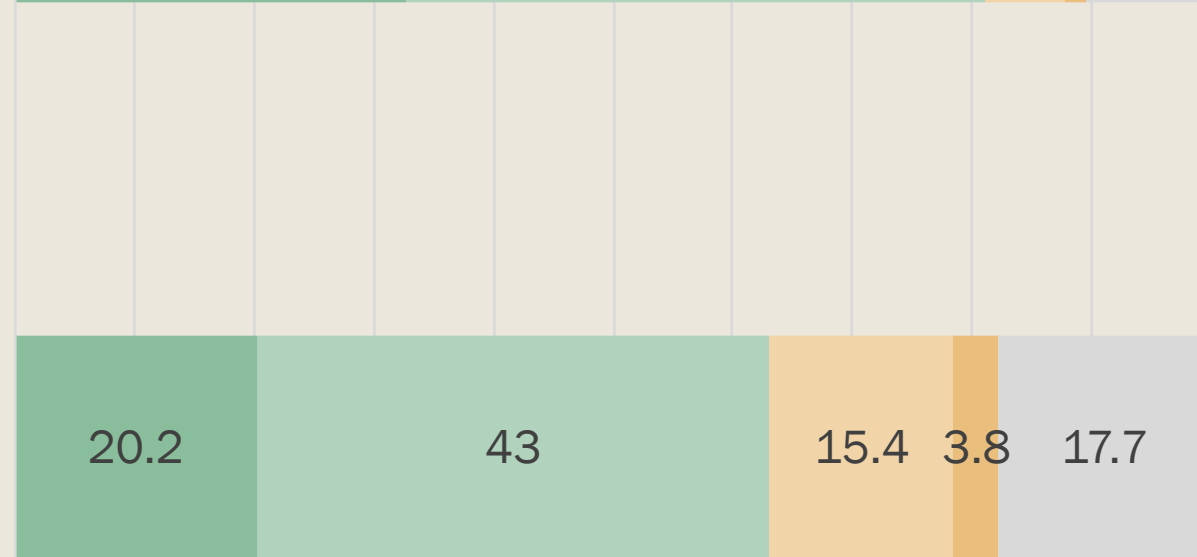

NOZĪMĪBA:
MAKRO/MIKRO LĪMENĪ

Sabiedriskie mediji – Latvijas Televīzija un Latvijas Radio – palīdz saglabāt un attīstīt Latvijas kultūru

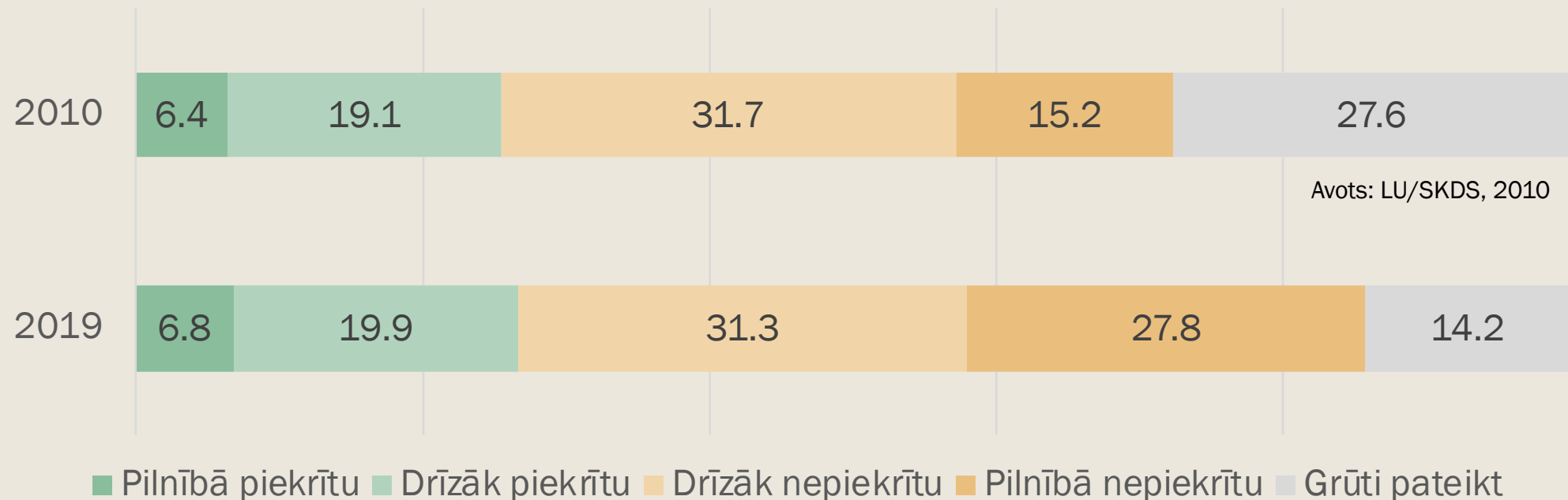

Sabiedriskie mediji – Latvijas Televīzija un Latvijas Radio – palīdz stiprināt demokrātiju Latvijā

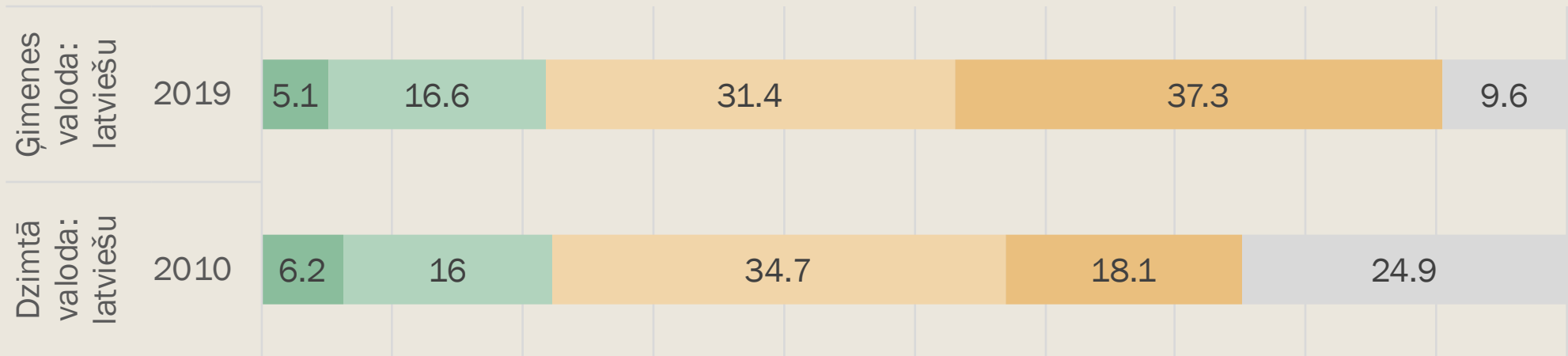

■ Pilnībā piekrītu ■ Drīzāk piekrītu ■ Drīzāk nepiekrītu ■ Pilnībā nepiekrītu ■ Grūti pateikt

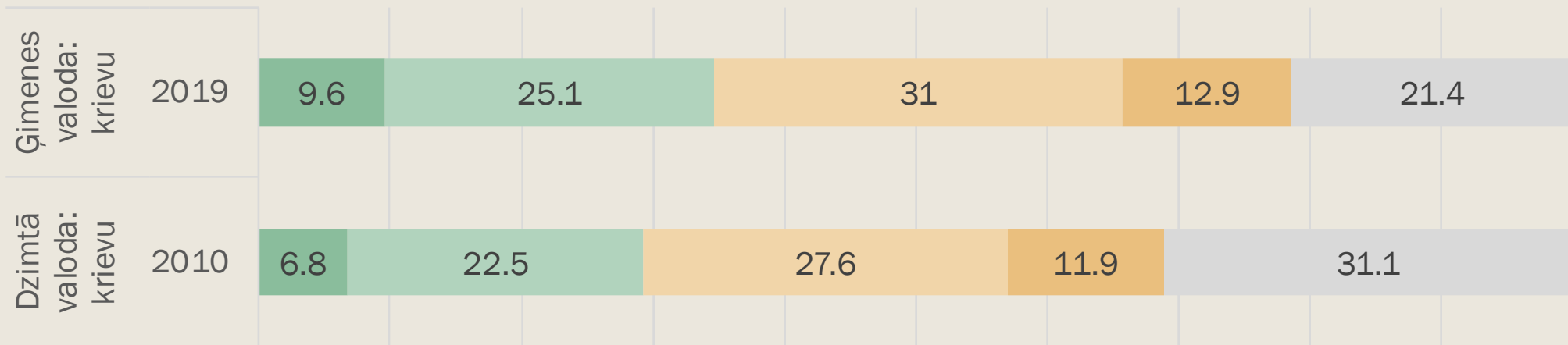
Nav nepieciešami īpaši sabiedriskie mediji – Latvijas Televīzija un Latvijas Radio, jo citi – privātie – radio un TV kanāli var veikt tos pašus uzdevumus

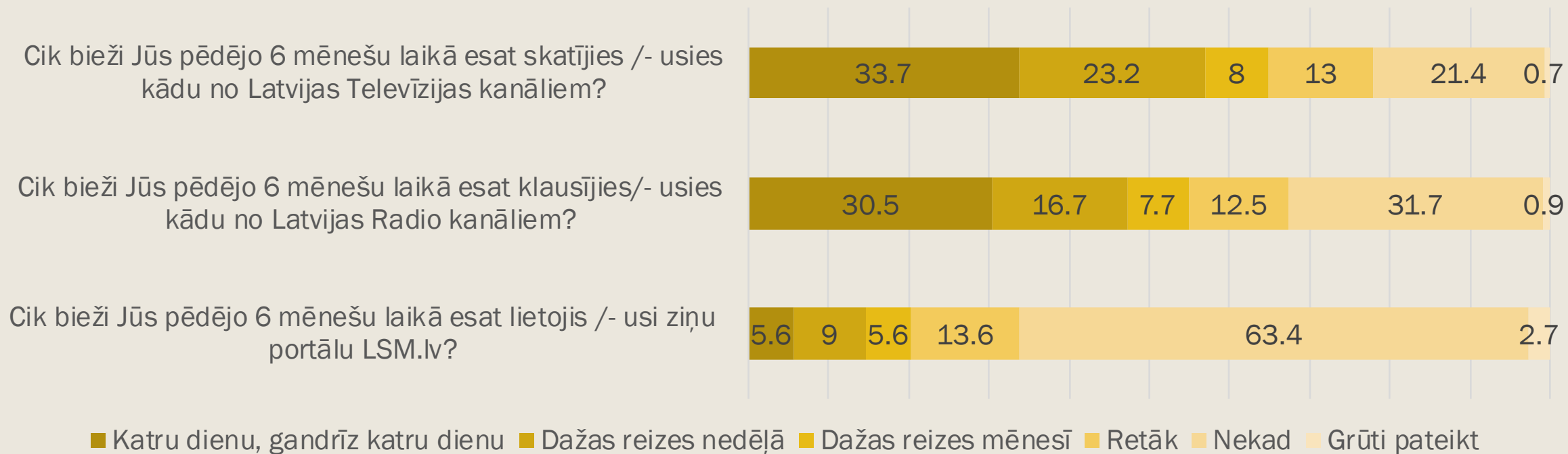
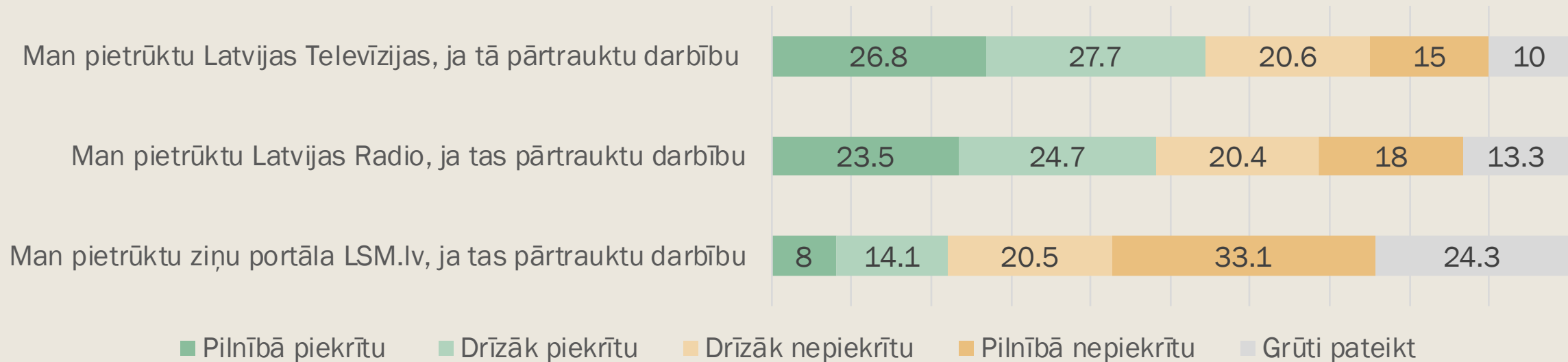
Nav nepieciešami īpaši sabiedriskie mediji – Latvijas Televīzija un Latvijas Radio, jo citi - privātie – radio un TV kanāli var veikt tos pašus uzdevumus

■ pilnībā piekrītu ■ drīzāk piekrītu ■ drīzāk nepiekrītu ■ pilnībā nepiekrītu ■ grūti pateikt

■ pilnībā piekrītu ■ drīzāk piekrītu ■ drīzāk nepiekrītu ■ pilnībā nepiekrītu ■ grūti pateikt

Nozīmība/lietojums: socio-demogrāfiskās grupas

Ieguldījums nacionālajā kultūrā un demokrātijā

Atbalsts sabiedrisko mediju institūcijām:
“Nav nepieciešami īpaši sabiedriskie mediji...”

Emocionāla pieķeršanās sabiedrisko mediju
institūcijām: “Man pietrūktu...”

Lietojums: regulārie sabiedrisko mediju lietotāji

PLAISAS:

- paaudžu
- etno-lingvistiskās
- socio-ekonomiskās

LOJĀLĀS SABIEDRISKO
MEDIJU AUDITORIJAS:

- vecākās paaudzes
(lietojumā: izņemot LSM.lv)
- ģimenes valoda:
latviešu
- socio-ekonomiskais
statuss: augsts
(lietojumā: īpaši – izglītība, mazāk - ienākumi)

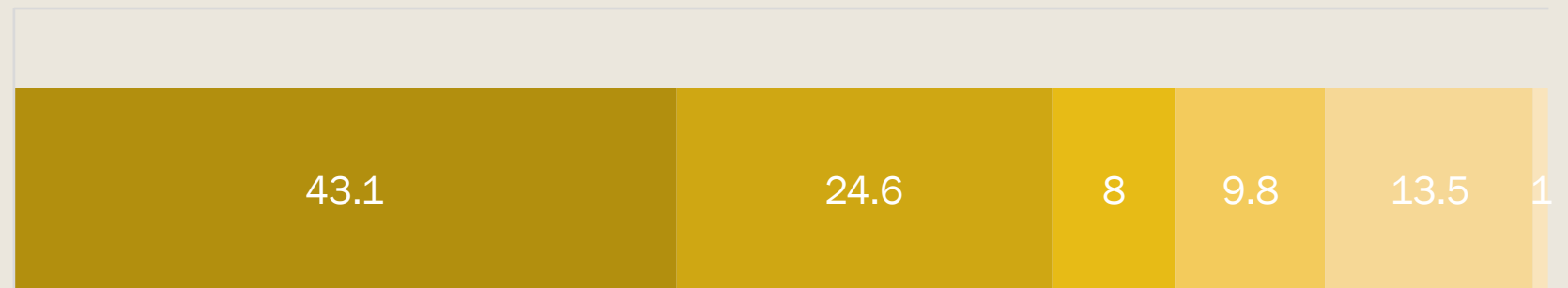

ĢIMENES VALODA:
LSM.LV GADĪJUMS

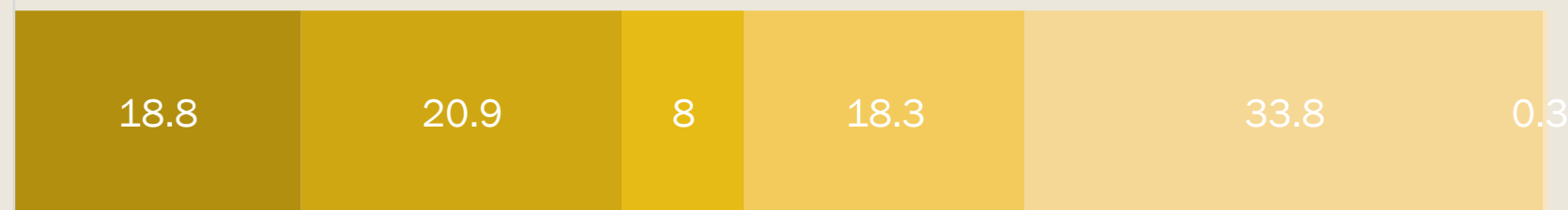
Cik bieži Jūs pēdējo 6 mēnešu laikā esat skatījies /- usies kādu no Latvijas Televīzijas kanāliem?

■ Katru dienu, gandrīz katru dienu ■ Dažas reizes nedēļā ■ Dažas reizes mēnesī ■ Retāk ■ Nekad ■ Grūti pateikt

ĢIMENES VALODA: LATVIEŠU

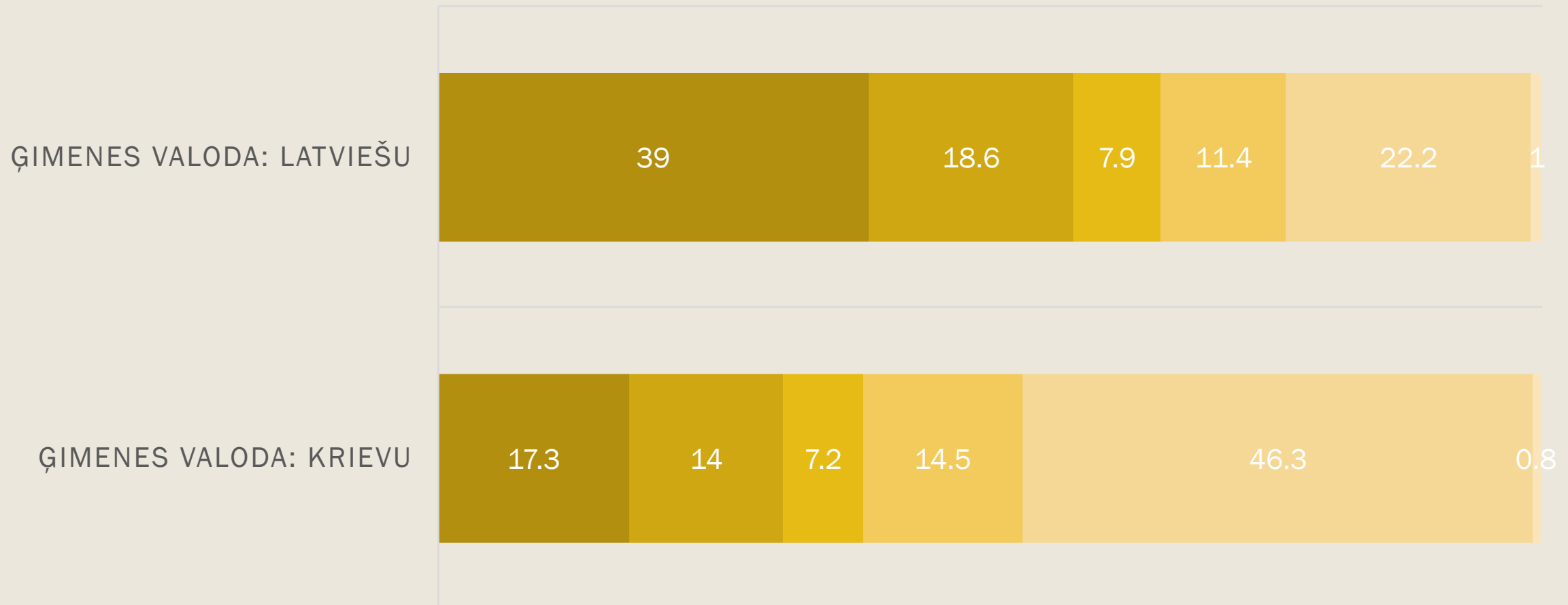

ĢIMENES VALODA: KRIEVU

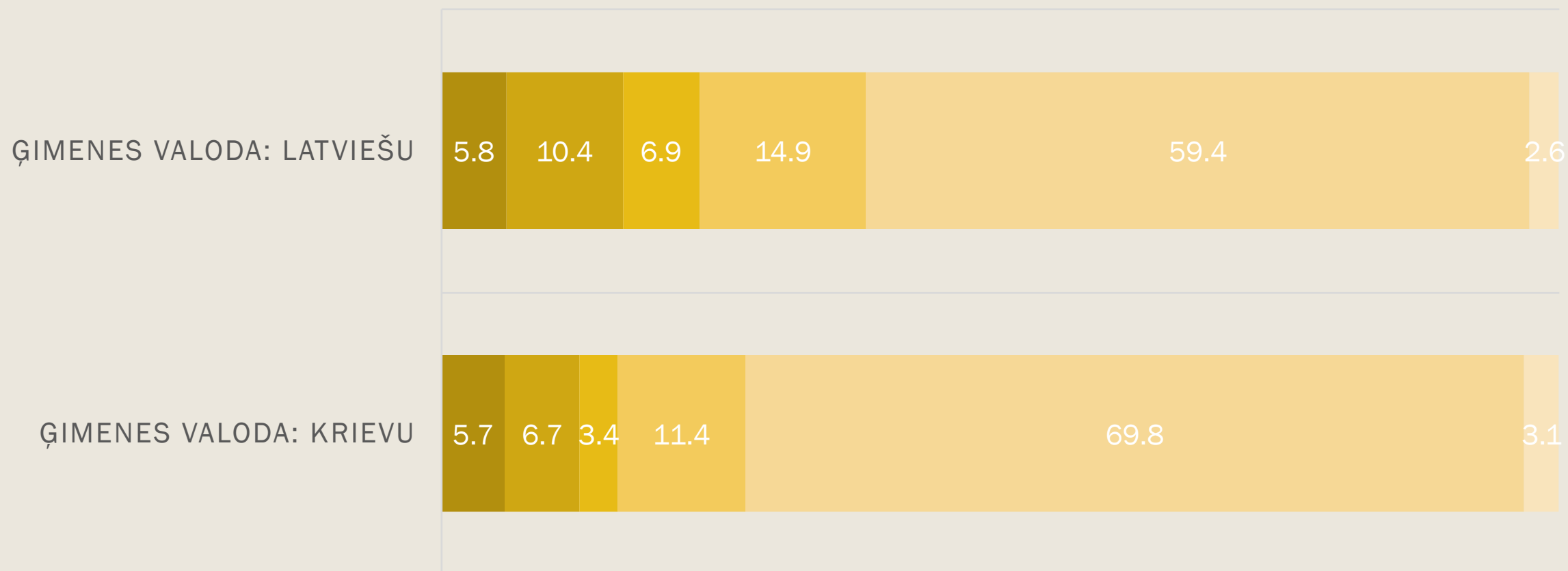
Cik bieži Jūs pēdējo 6 mēnešu laikā esat klausījies/-usies kādu no Latvijas Radio kanāliem?

■ Katru dienu, gandrīz katru dienu ■ Dažas reizes nedēļā ■ Dažas reizes mēnesī ■ Retāk ■ Nekad ■ Grūti pateikt

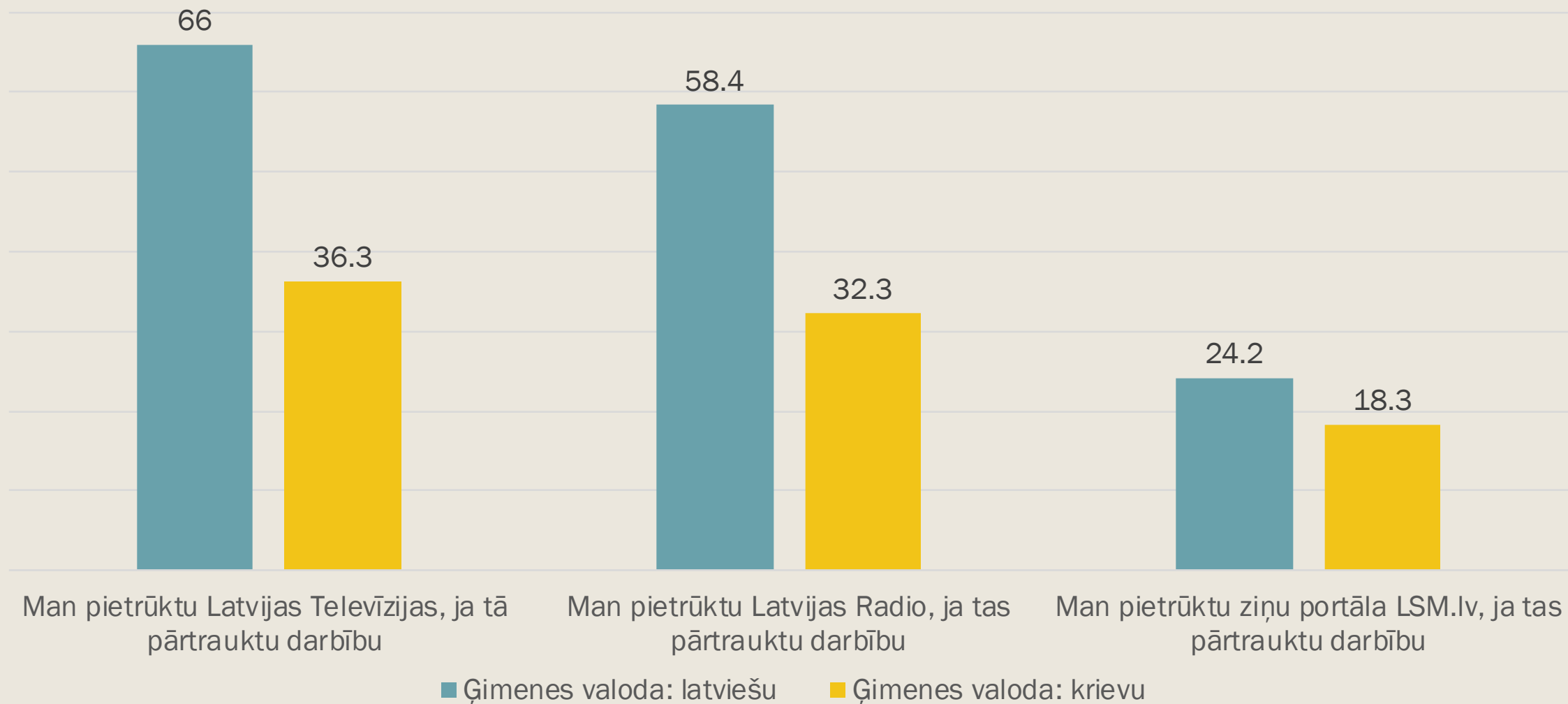

Cik bieži Jūs pēdējo 6 mēnešu laikā esat lietojis /- usi ziņu portālu LSM.lv?

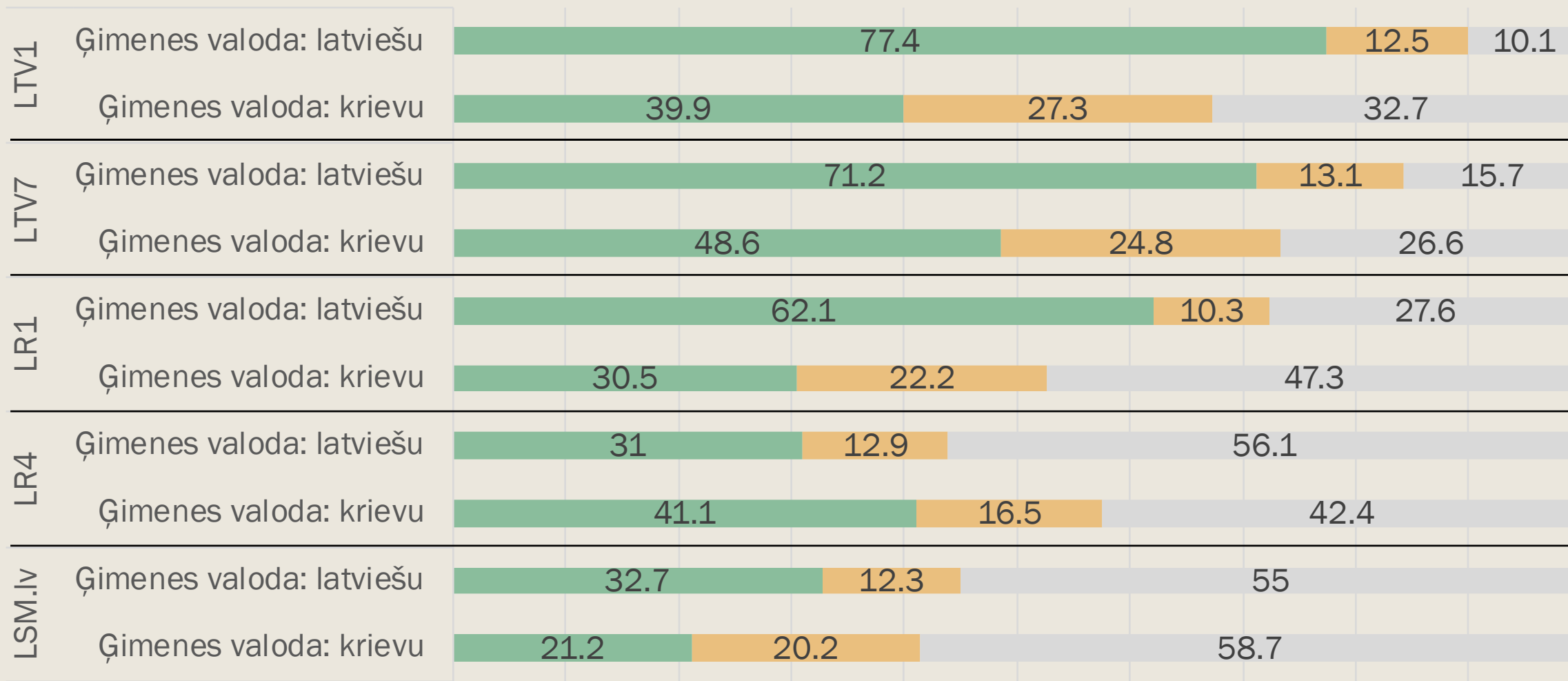
■ Katru dienu, gandrīz katru dienu ■ Dažas reizes nedēļā ■ Dažas reizes mēnesī ■ Retāk ■ Nekad ■ Grūti pateikt

Man pietrūktu sabiedrisko mediju...

Lūdzu, novērtējiet to, cik lielā mērā Jūs uzticaties informācijai, ko sniedz...

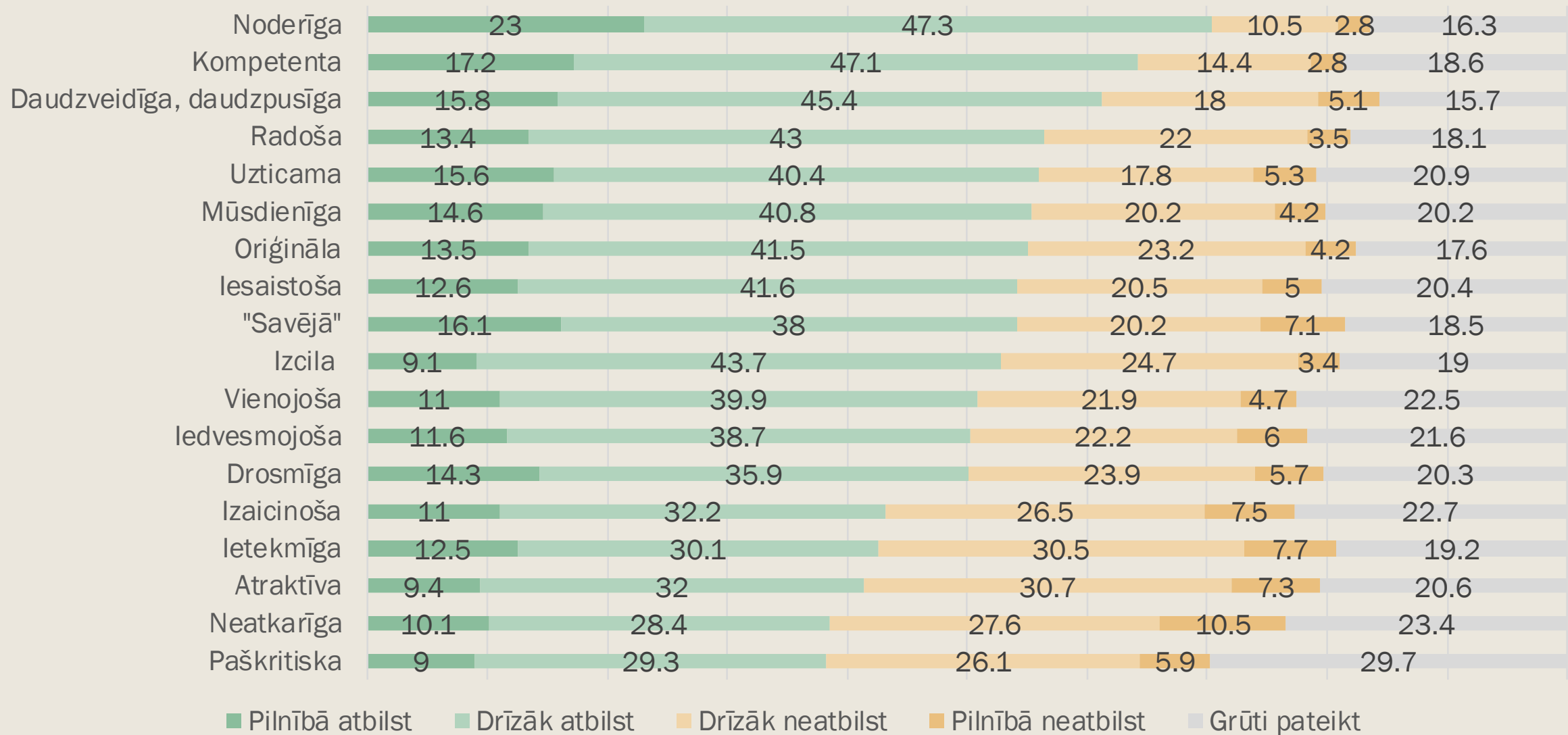

■ uzticos ■ neuzticos ■ grūti pateikt

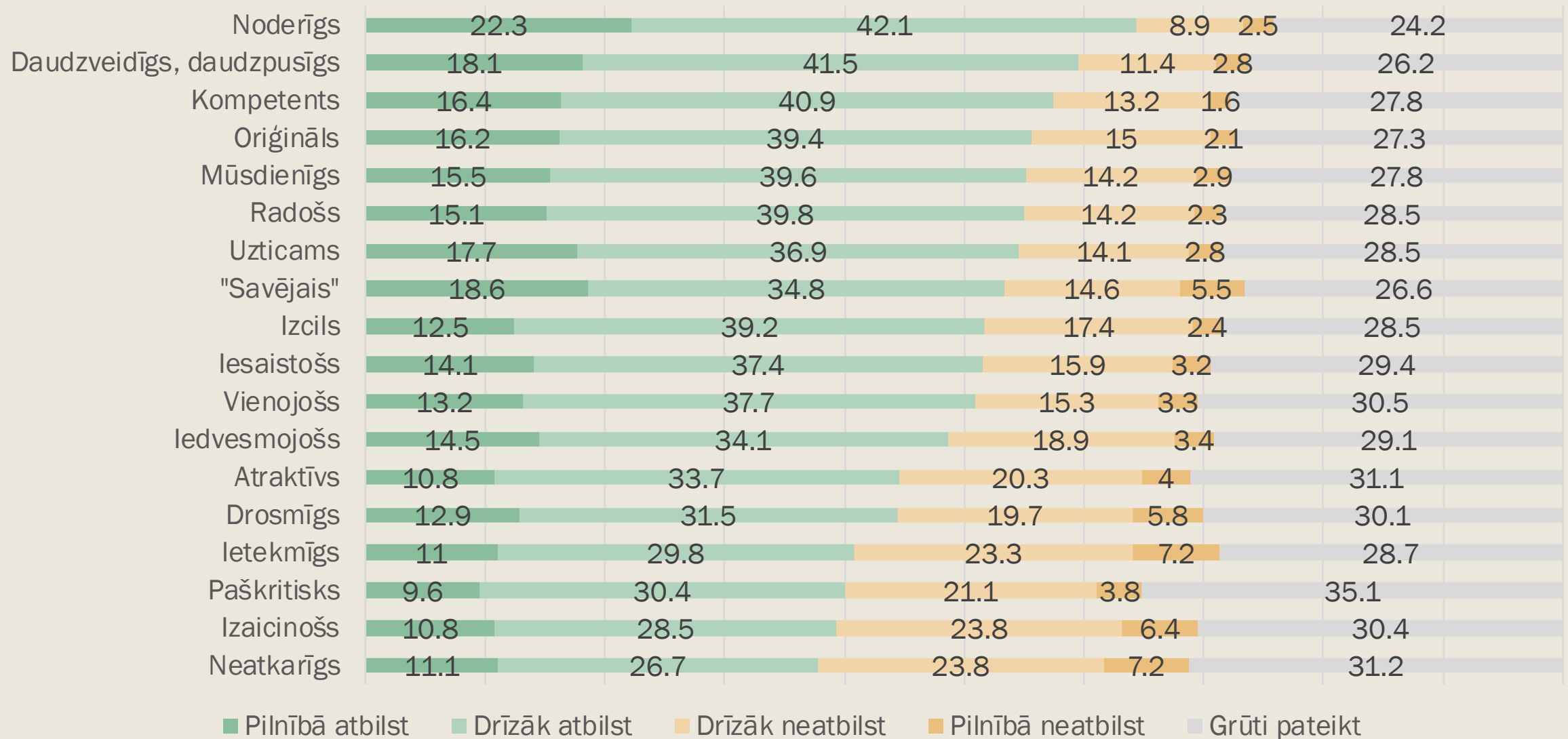

RAKSTUROJUMI:
“IDEĀLS SABIEDRISKAIS
MEDIJS”

Cik lielā mērā, Jūsuprāt, Latvijas Televīzija atbilst šādam raksturojumam?

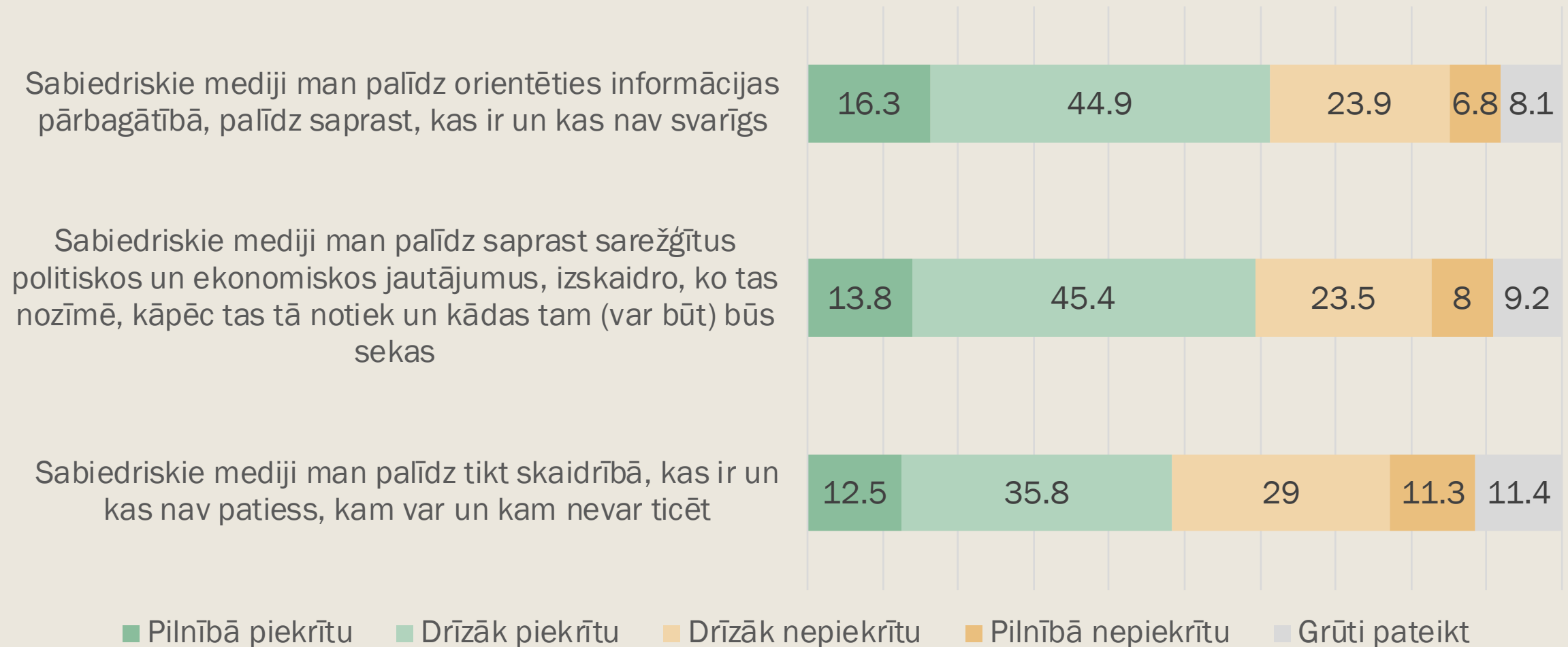
Cik lielā mērā, Jūsuprāt, Latvijas Radio atbilst šādam raksturojumam?

MŪSDIENU
INFORMĀCIJAS VIDE

Mēs dzīvojam laikā, kad apkārt ir ļoti daudz informācijas; tās ir ne tikai daudz, bet tā mēdz būt arī sarežģīta, pretrunīga un pat nepatiesa. Cik lielā mērā sabiedriskie mediji Jums palīdz saprast to, kas un kā notiek Latvijā un pasaulē kopumā?

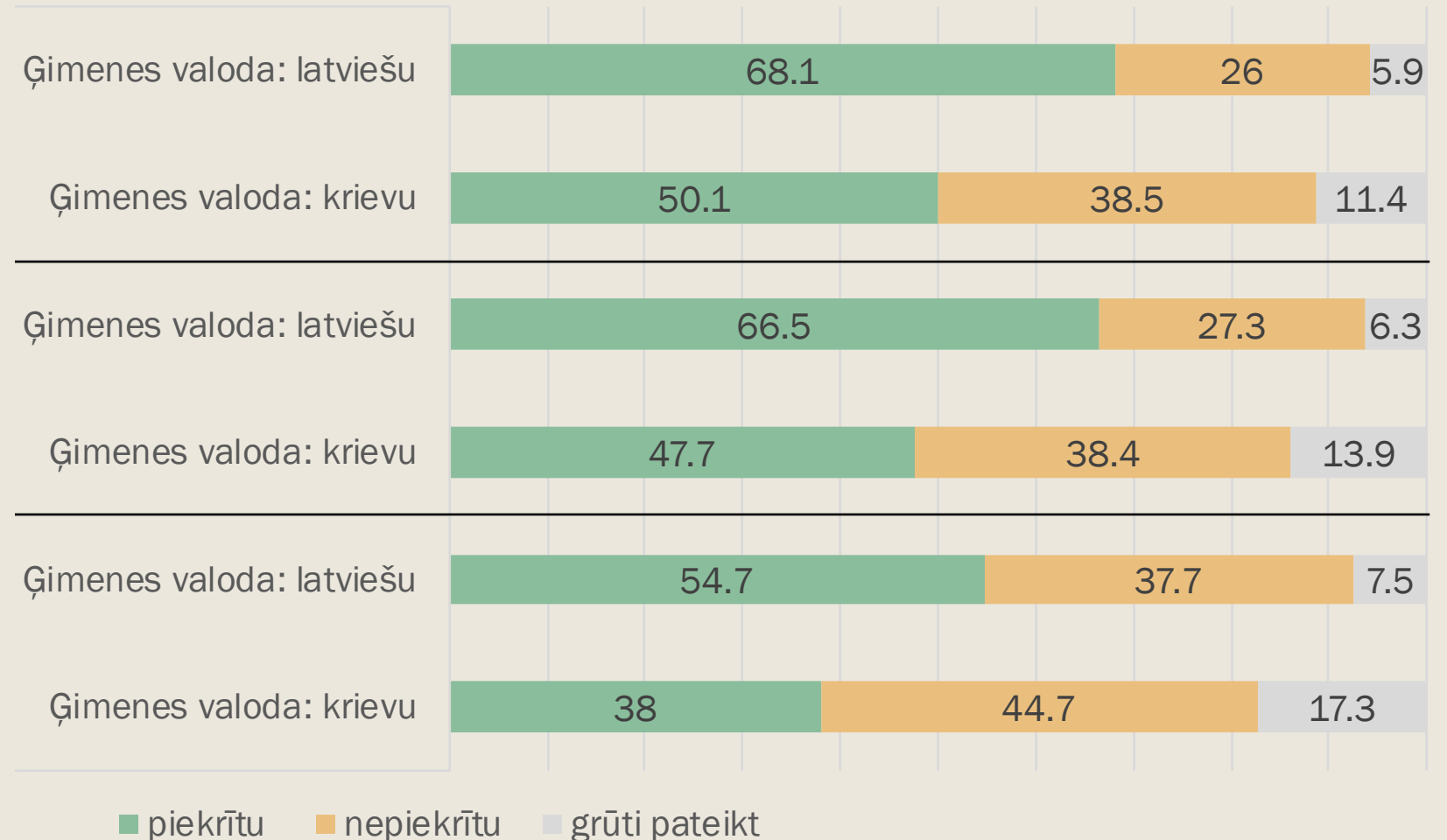

Mēs dzīvojam laikā, kad apkārt ir ļoti daudz informācijas; tās ir ne tikai daudz, bet tā mēdz būt arī sarežģīta, pretrunīga un pat nepatiesa. Cik lielā mērā sabiedriskie mediji Jums palīdz saprast to, kas un kā notiek Latvijā un pasaulē kopumā?

Sabiedriskie mediji man palīdz orientēties informācijas pārbagātībā, palīdz saprast, kas ir un kas nav svarīgs

Sabiedriskie mediji man palīdz saprast sarežģītus politiskos un ekonomiskos jautājumus, izskaidro, ko tas nozīmē, kāpēc tas tā notiek un kādas tam (var būt) būs sekas

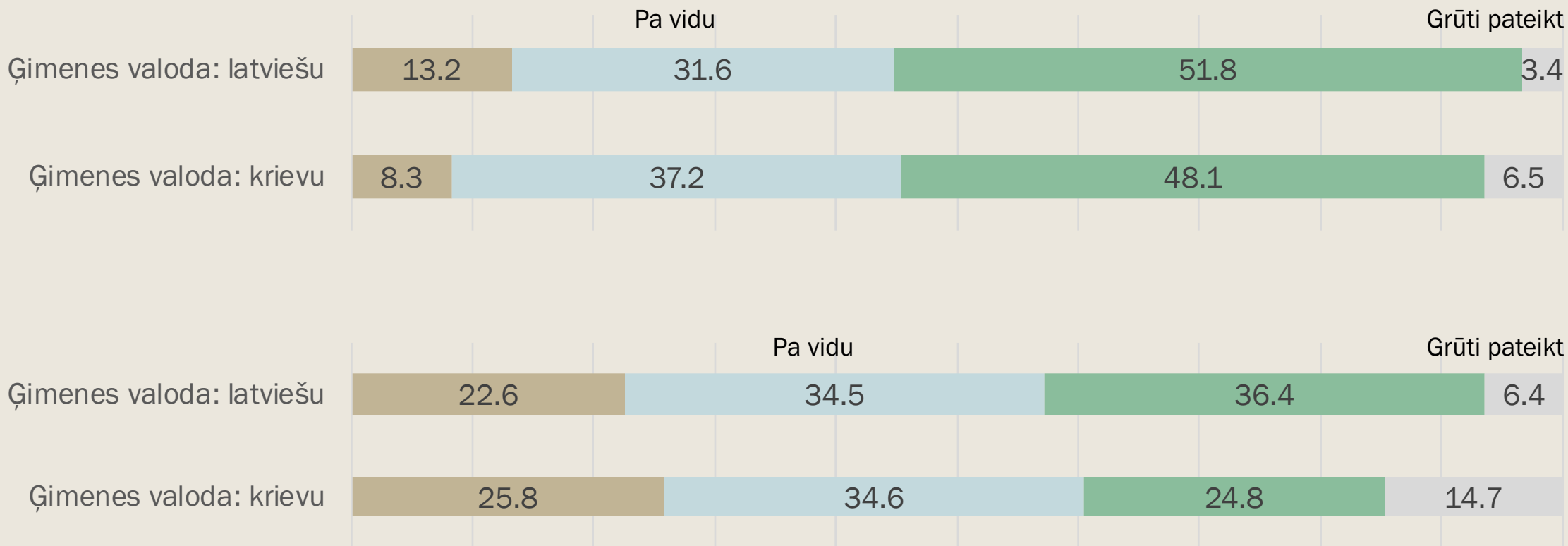
Sabiedriskie mediji man palīdz tikt skaidrībā, kas ir un kas nav paties, kam var un kam nevar ticēt

MEDIJU PARTIZĀNISMS

Sabiedriskajiem medijiem jāaizstāv noteiktas vērtības un idejas – piemēram, jāiestājas par konservatīvām vai liberālām vērtībām; kreisām vai labējām idejām

Sabiedriskajos medijos ir jābūt pārstāvētām dažādām vērtībām un idejām – piemēram, gan konservatīvām, gan liberālām vērtībām; gan kreisām, gan labējām idejām

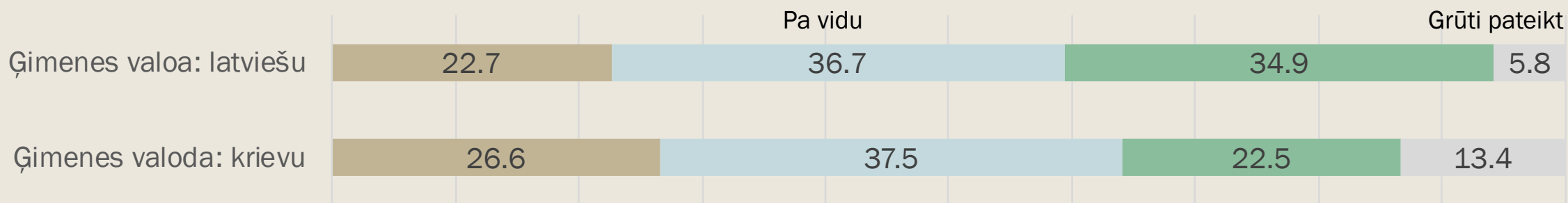
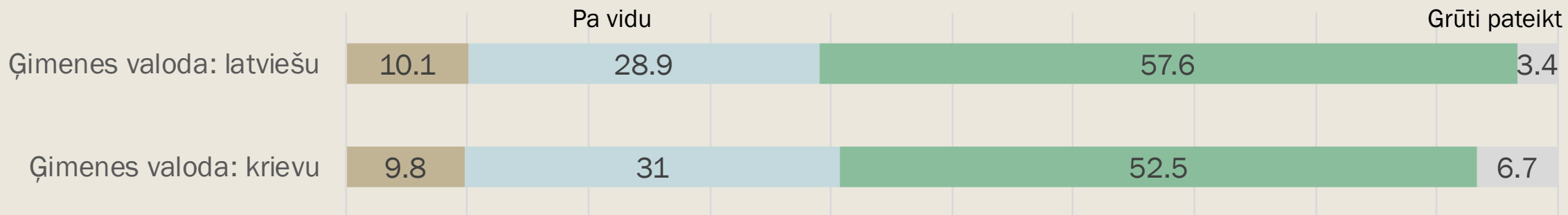
Sabiedriskie mediji aizstāv noteiktas vērtības un idejas

Sabiedriskajos medijos ir pārstāvētas dažādas vērtības un idejas

MAZĀKUMA BALSS

Sabiedriskajiem medijiem jāatspoguļo tikai tie viedokļi un vērtības, kas dominē sabiedrībā

Sabiedriskajiem medijiem jādod vārds arī tiem, kas pauž atšķirīgus viedokļus, pārstāv mazākuma vērtības

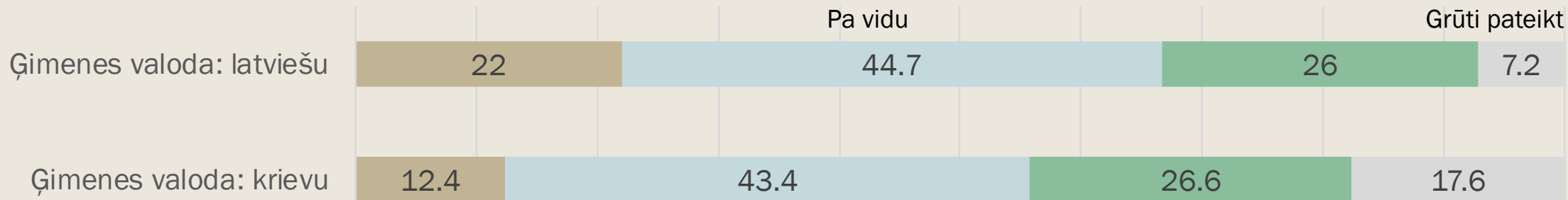
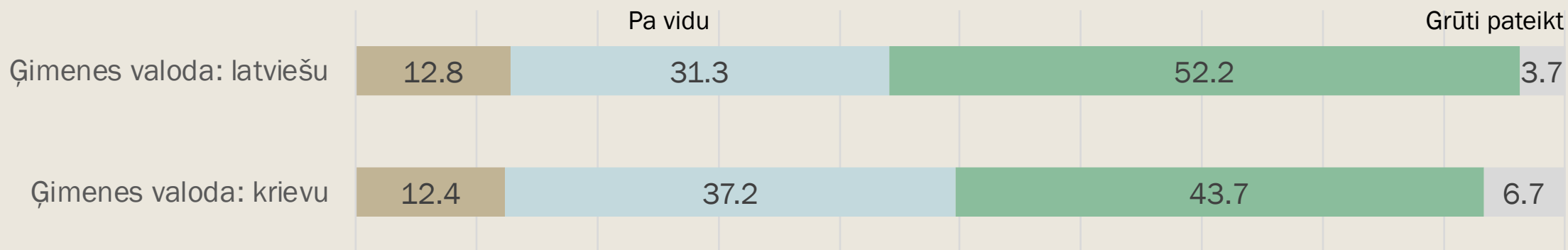
Sabiedriskie mediji dod priekšroku tiem viedokļiem un vērtībām, kas dominē sabiedrībā

Sabiedriskie mediji dod vārdu arī tiem, kas pauž atšķirīgus viedokļus, pārstāv mazākuma uzskatus

“INFORMĀCIJAS BURBUĻI”

Man labāk patiktu, ja sabiedriskajos medijos tiktu pausti tikai tādi viedokļi un vērtības, kas saskan ar maniem uzskatiem

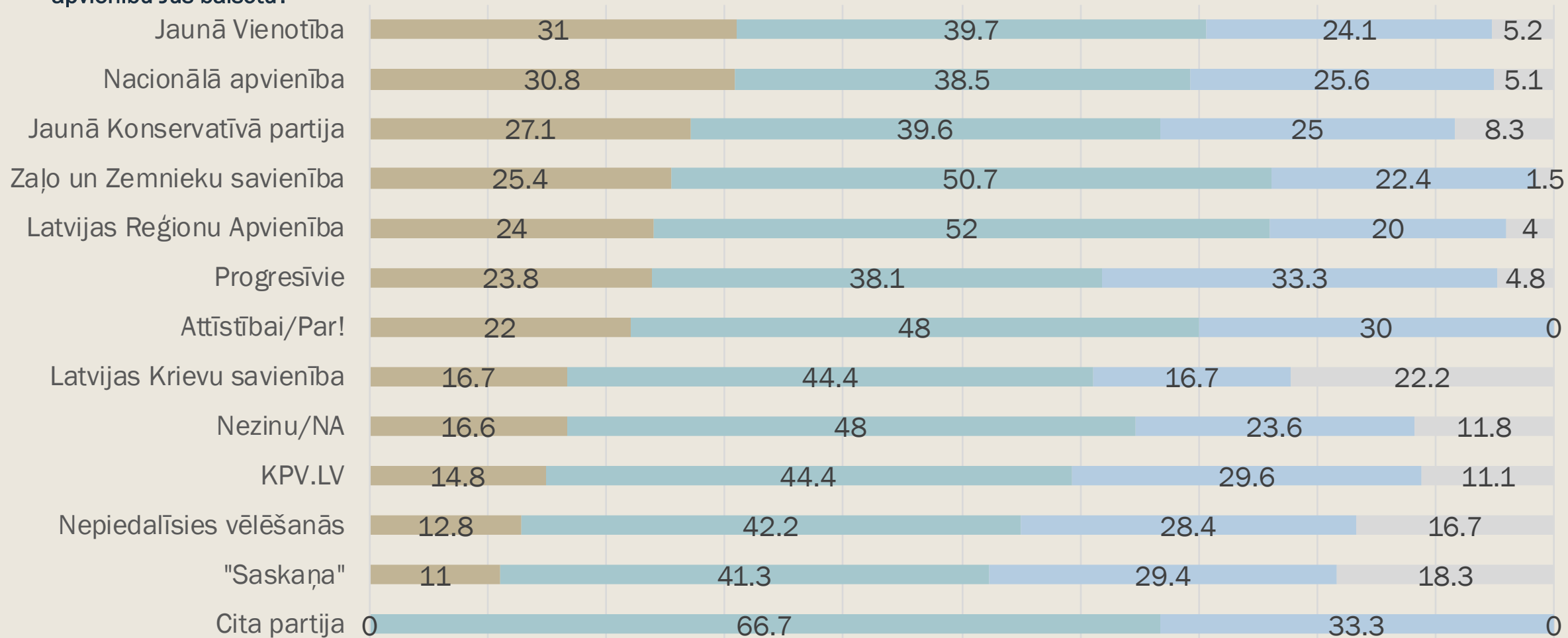
Man labāk patiktu, ja sabiedriskajos medijos tiktu nodrošināta viedokļu dažādība, pat ja tas nozīmē, ka izskanēs arī tādi viedokļi, kam es pilnībā nepiekrītu, kas man šķiet nepareizi

Viedokļi un vērtības, kas ir pārstāvēti sabiedriskajos medijos, lielā mērā saskan ar maniem uzskatiem, pārlicību

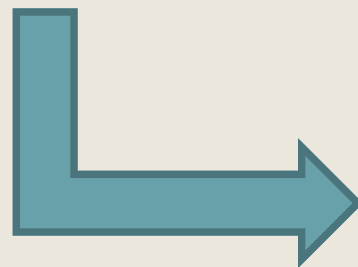
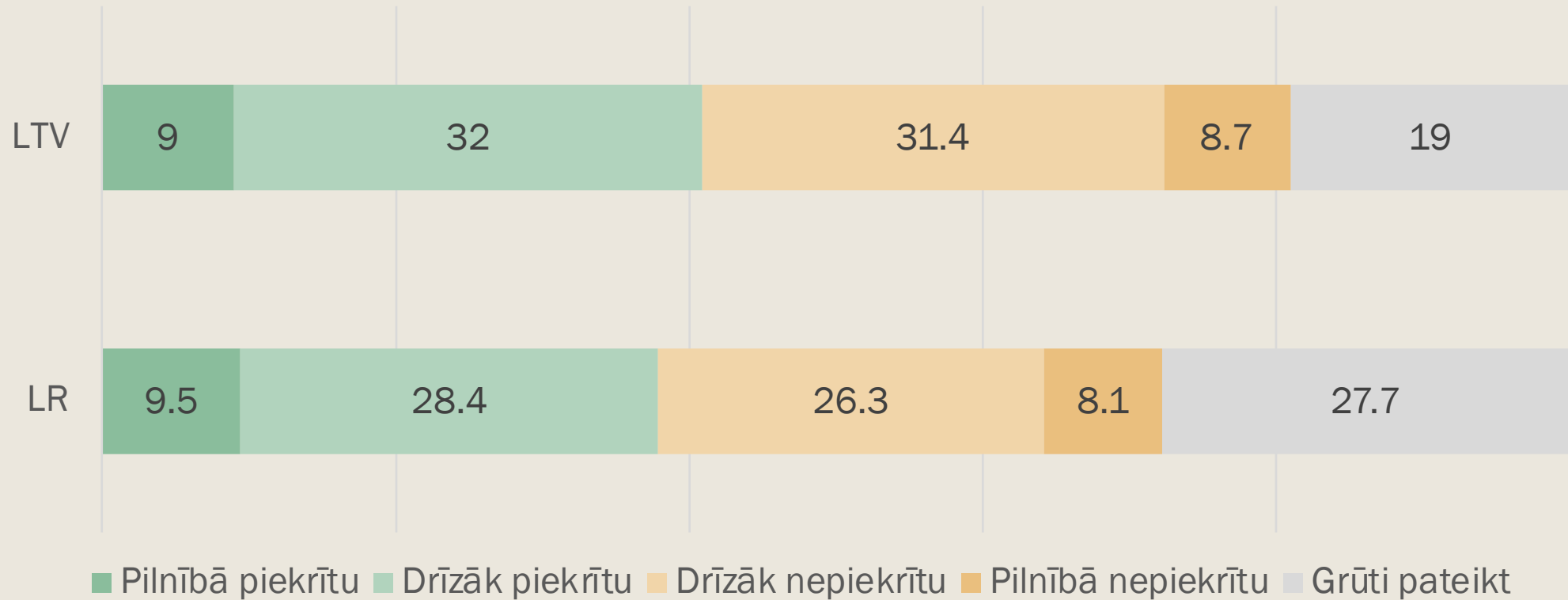
Viedokļi un vērtības, kas ir pārstāvēti sabiedriskajos medijos, pamatā nesaskan ar maniem uzskatiem, pārlicību

Ja rīt notiktu Saeimas vēlēšanas,
par kuru politisko partiju vai
apvienību Jūs balsotu?

- Viedokļi un vērtības, kas ir pārstāvēti sabiedriskajos medijos, lielā mērā saskan ar maniem uzskatiem, pārliecību
- Pa vidu
- Viedokļi un vērtības, kas ir pārstāvēti sabiedriskajos medijos, pamatā nesaskan ar maniem uzskatiem, pārliecību
- Grūti pateikt

Latvijas Televīzija / Latvijas Radio pietiekami daudz runā par to, kā dzīvo un ko domā tādi cilvēki kā es

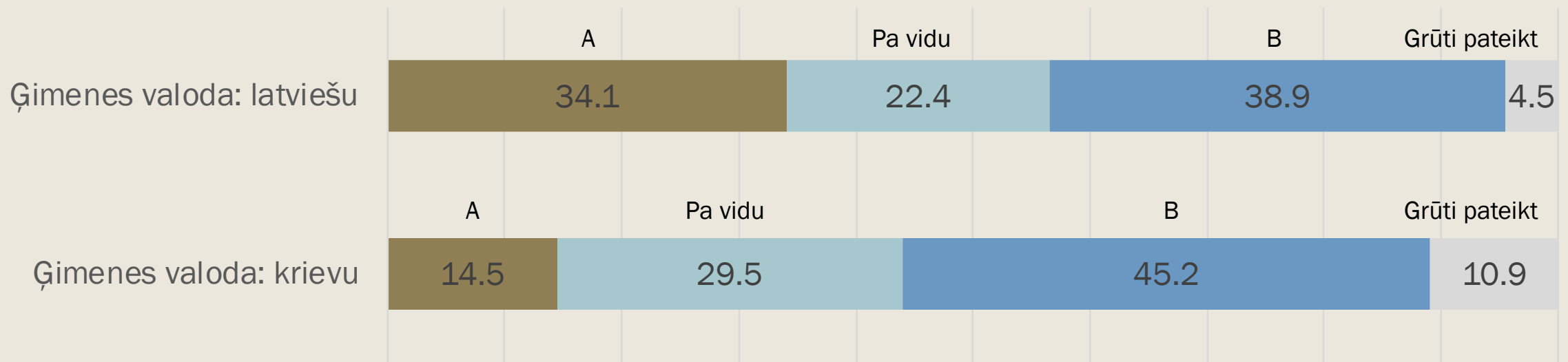
- 45-54g. (LTV), 55-63g. (LR)
- Ģimenes valoda: latviešu
- Vidējs-augsts socio-ekonomiskais statuss (īpaši LTV)
- Publiskajā sektorā strādājošie
- Lauku iedzīvotāji
- Nav bērnu ģimenē

“INFORMATĪVAIS KARŠ”:
SABIEDRISKO MEDIJU LOMAS

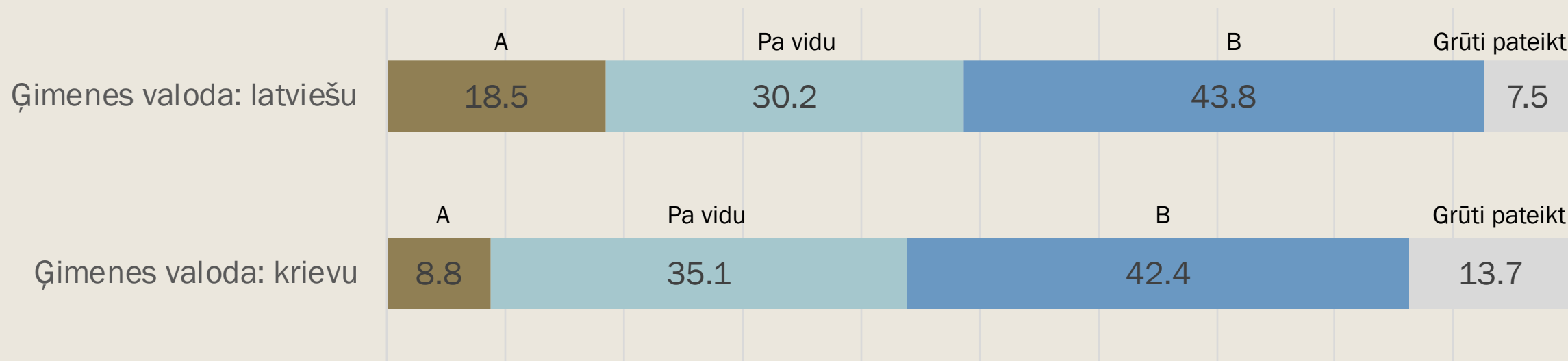
Informatīvā kara apstākļos
sabiedriskajiem medijiem jāatbalsta
Latvijas valsts un tās sabiedrotie (A)

Arī informatīvā kara apstākļos
sabiedriskajiem medijiem jāpaliek
neitrāliem, objektīviem, tiem nav
jānostājas vienā vai otrā puse (B)

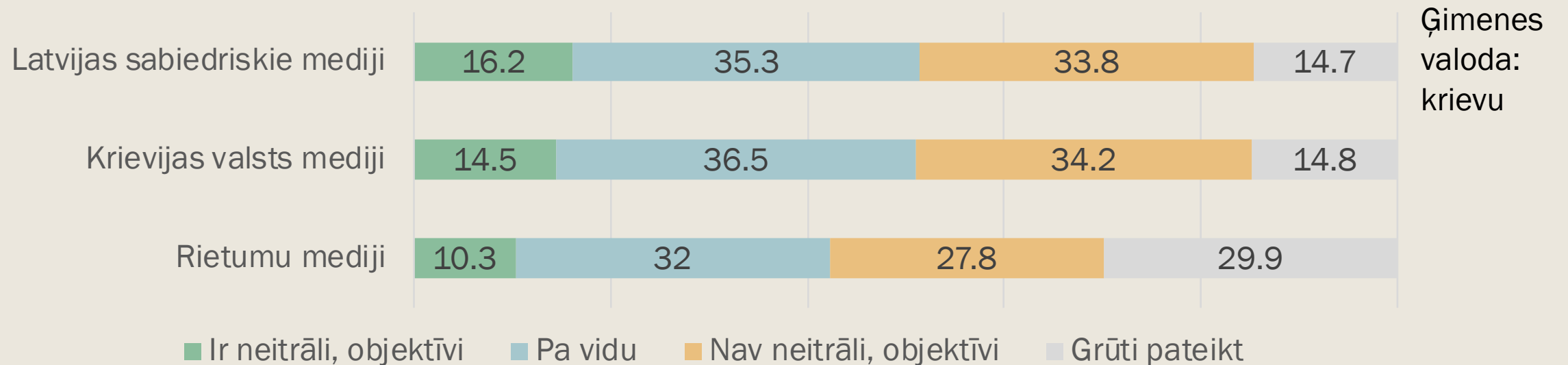
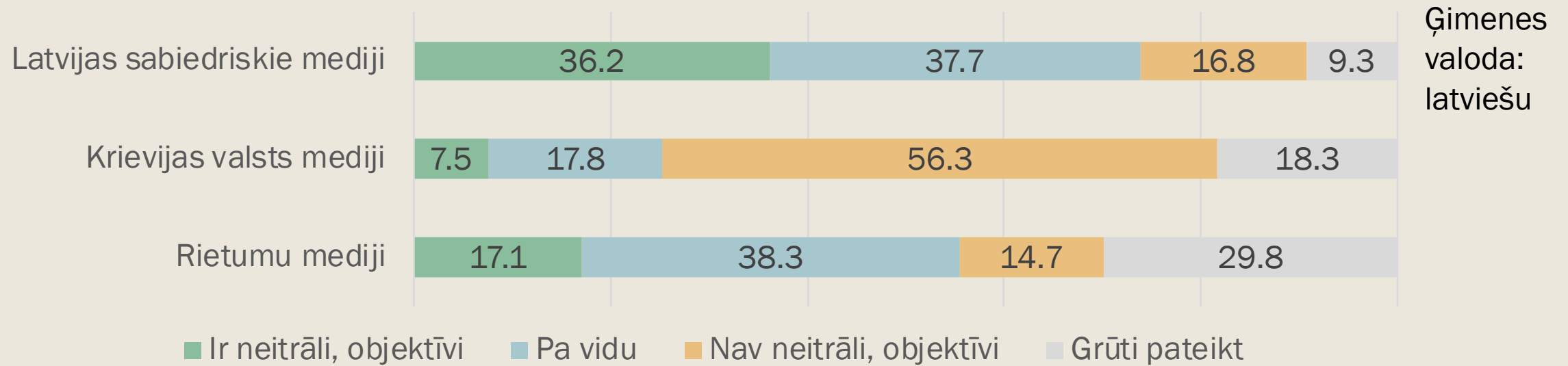

Informatīvā kara apstākļos ir pieļaujams tas, ka Latvijas nacionālo interešu vārdā valdība kontrolē (ietekmē) sabiedrisko mediju saturu (A)

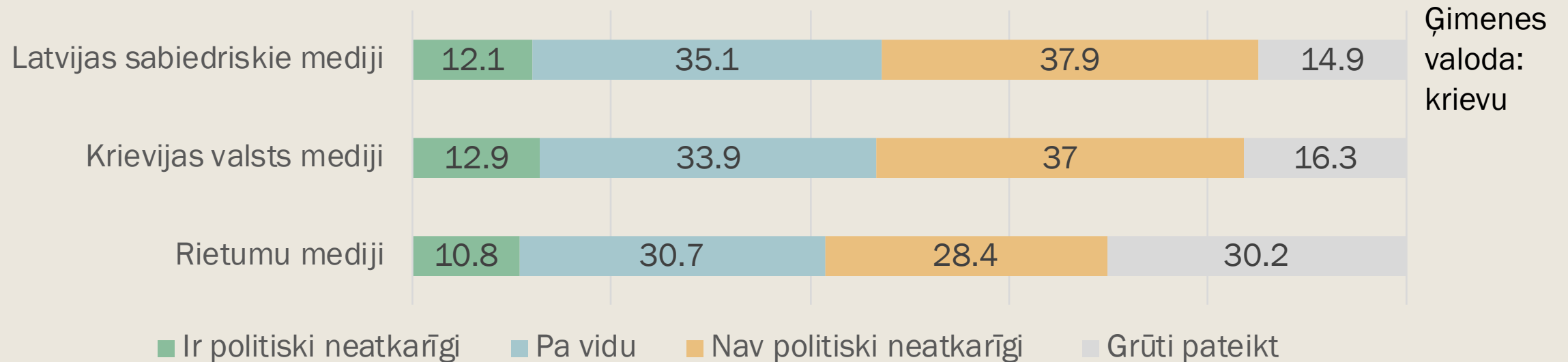
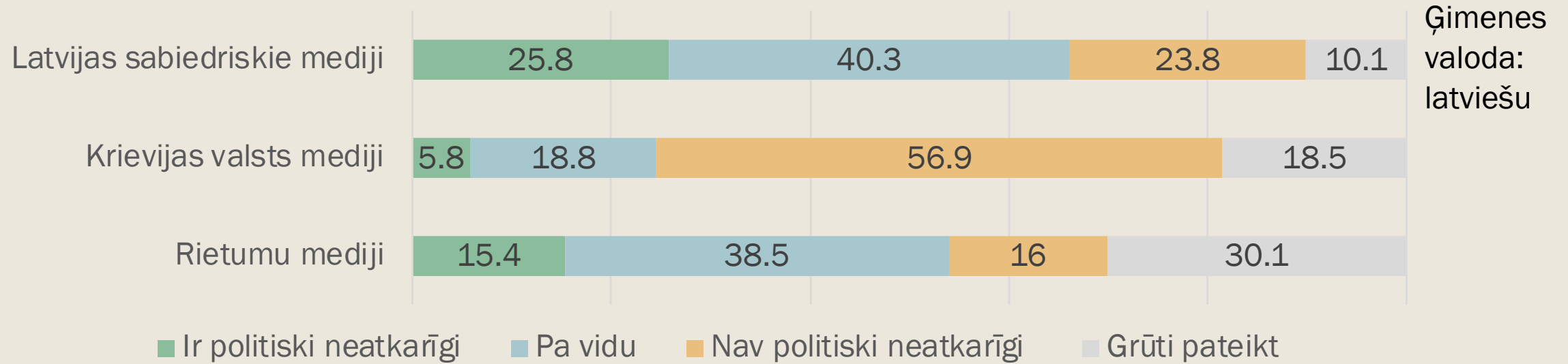
Arī informatīvā kara apstākļos valdība nedrīkst kontrolēt (ietekmēt) sabiedrisko mediju saturu, valdības kontrole nav pieļaujama (B)

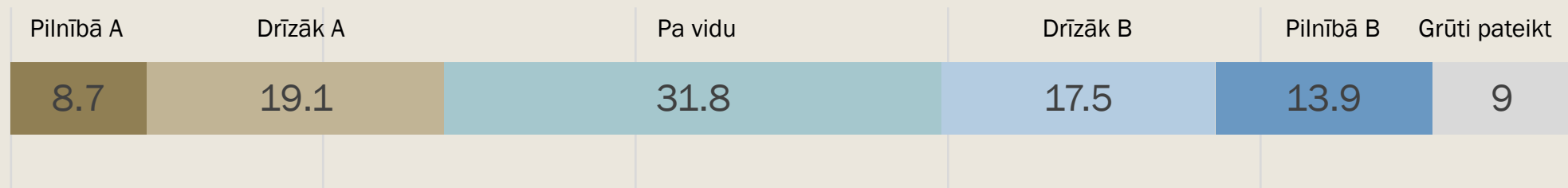
Atspoguļojot politiskos notikumus pasaulē, šie informācijas avoti ir/nav neitrāli, objektīvi

Atspoguļojot politiskos notikumus pasaulē, šie informācijas avoti ir/nav politiski neatkarīgi

Latvijas Televīzija ir valsts televīzija, un tā aizstāv valdības intereses, pauž valdošo aprindu viedokli (A)

Latvijas Televīzija ir sabiedriskā televīzija, un tā darbojas visas sabiedrības interesēs, pauž sabiedrības viedokli (B)

Latvijas Radio ir valsts radio, un tas aizstāv valdības intereses, pauž valdošo aprindu viedokli (A)

Latvijas Radio ir sabiedriskais radio, un tas darbojas visas sabiedrības interesēs, pauž sabiedrības viedokli (B)

Kādā valodā galvenokārt Jūs runājat ģimenē?

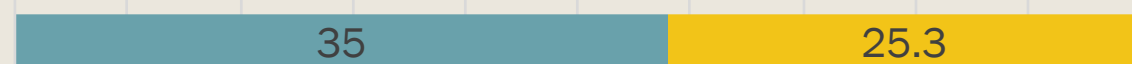
Latvijas Televīzija ir valsts televīzija, un tā aizstāv valdības intereses, pauž valdošo aprindu viedokli

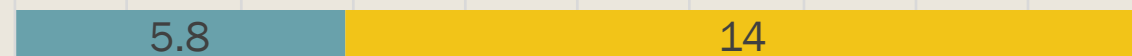
Pa vidu

Latvijas Televīzija ir sabiedriskā televīzija, un tā darbojas visas sabiedrības interesēs, pauž sabiedrības viedokli

Grūti pateikt

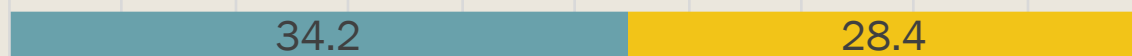
■ Ģimenes valoda: latviešu

■ Ģimenes valoda: krievu

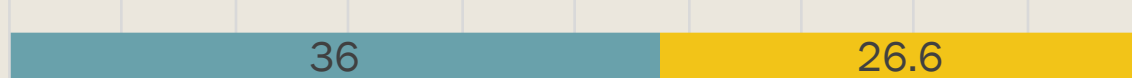
Latvijas Radio ir valsts radio, un tas aizstāv valdības intereses, pauž valdošo aprindu viedokli

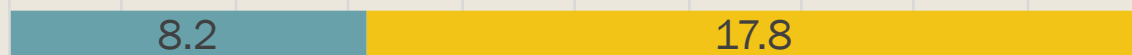
Pa vidu

Latvijas Radio ir sabiedriskais radio, un tas darbojas visas sabiedrības interesēs, pauž sabiedrības viedokli

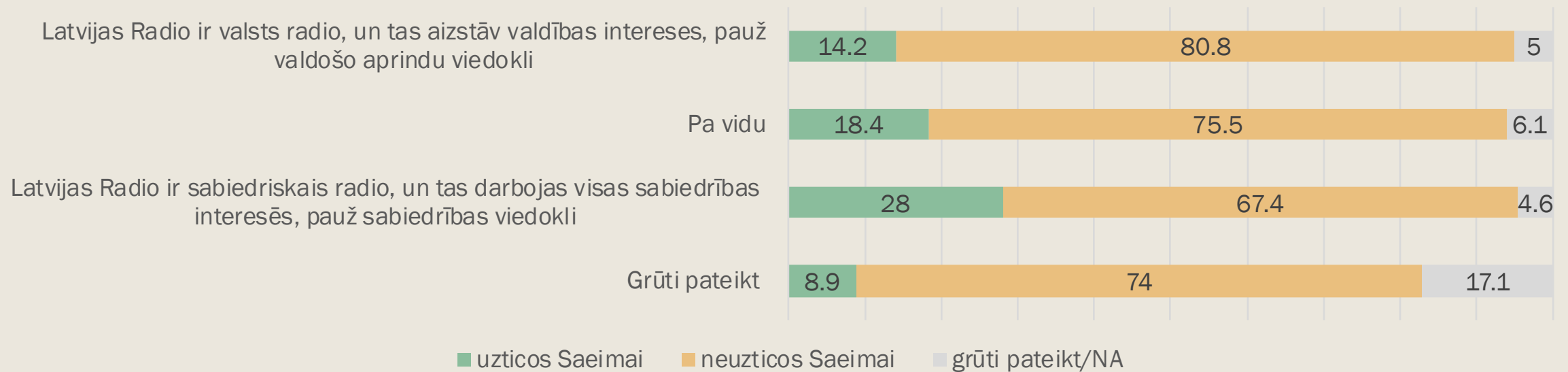
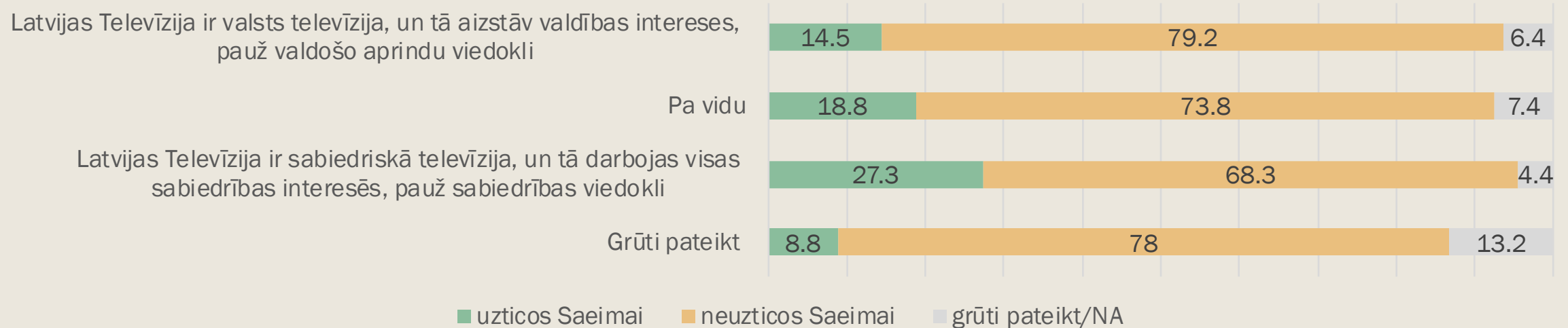
Grūti pateikt

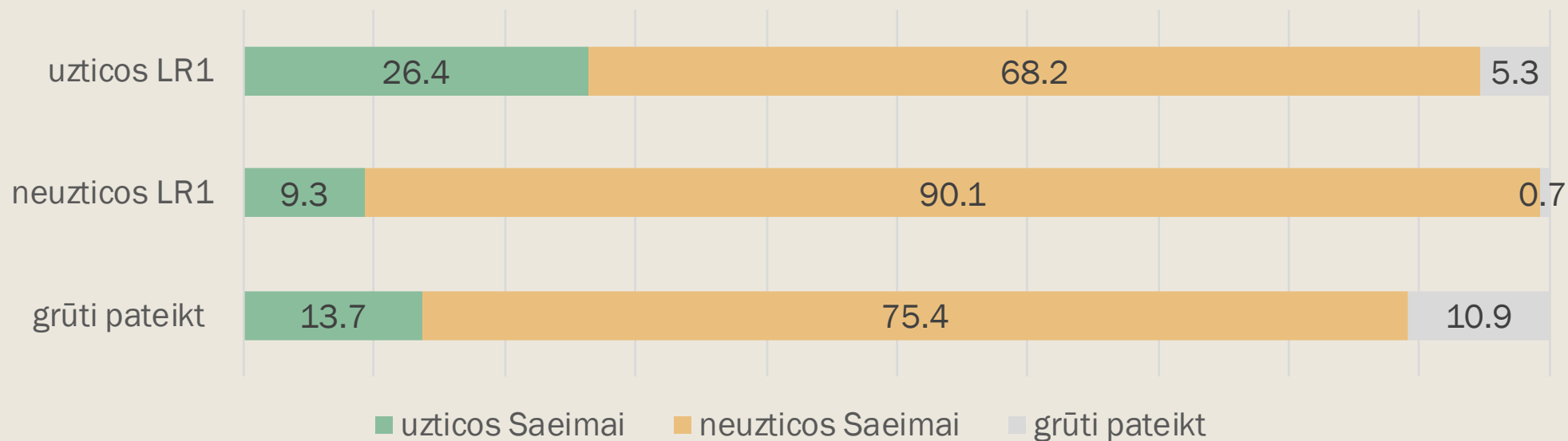
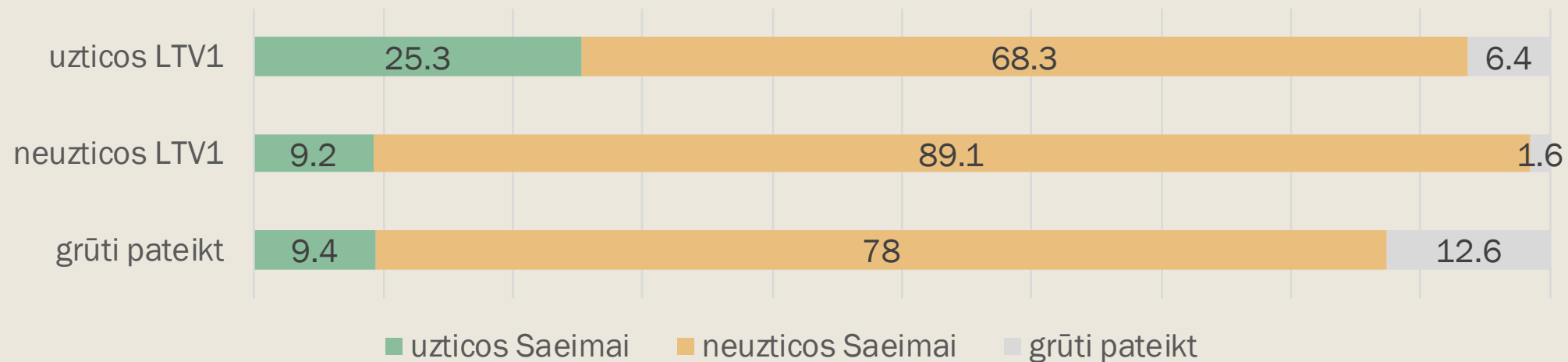
■ Ģimenes valoda: latviešu

■ Ģimenes valoda: krievu

Cik lielā mērā Jūs uzticaties Saeimai?

Cik lielā mērā Jūs uzticaties Saeimai?

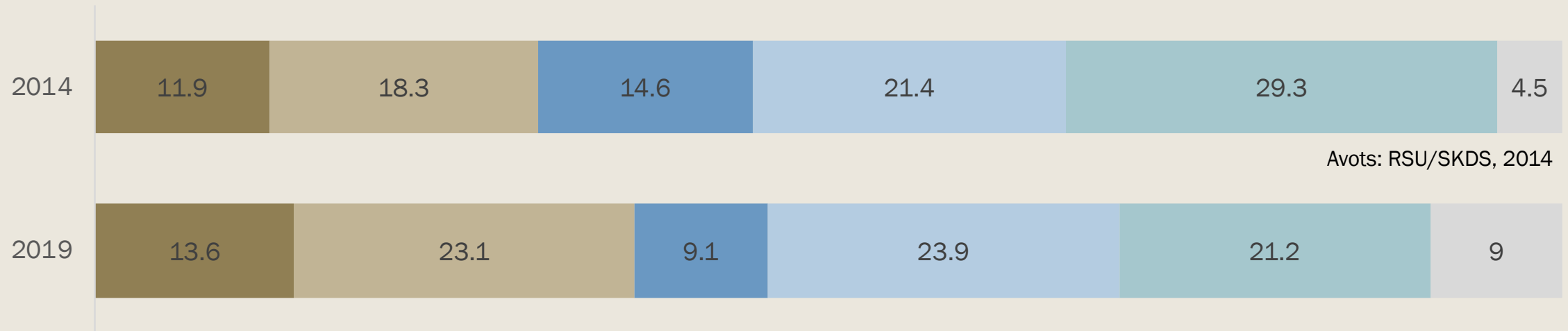

“INFORMATĪVAIS KARŠ”:
MEDIJU POLITIKAS INICIATĪVAS

Notikumi Ukrainā ir rosinājuši diskusijas par Krievijas televīzijas kanālu ietekmi uz mūsu valsts iekšējo politiku. Jūsaprāt, kas Latvijā būtu jāizdara vispirms?

Ģimenes valoda:
latviešu

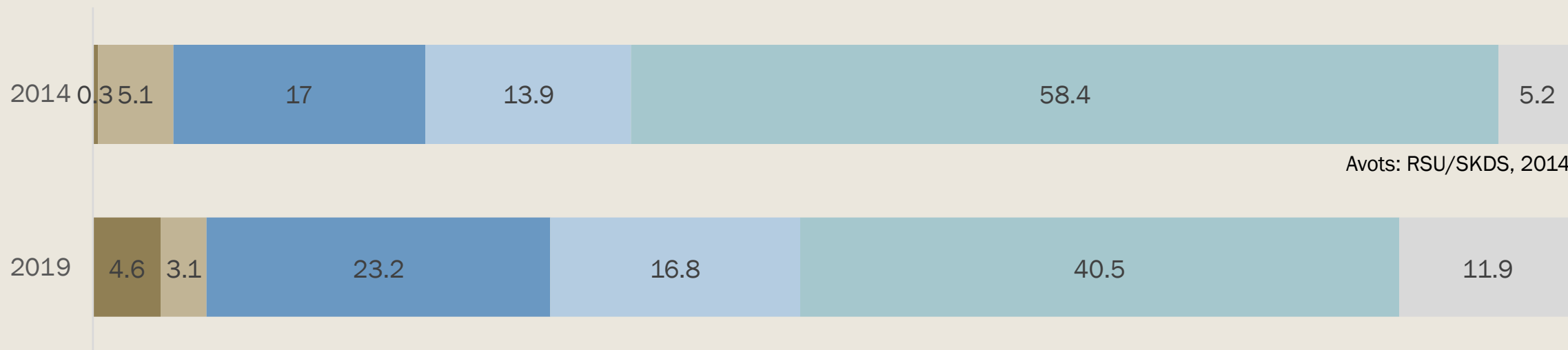

Avots: RSU/SKDS, 2014

- Jāierobežo Krievijas televīzijas kanālu retranslācija Latvijā
- Jāierobežo tikai Krievijas televīzijas kanālu ziņu un analītisko raidījumu retranslācija Latvijā, ļaujot rādīt izklaidējošos raidījumus un filmas
- Jāveido Latvijas sabiedriskās televīzijas kanāls krievu valodā
- Ir jānoskaidro, vai un kā Krievijas televīziju informācija ietekmē Latvijas iedzīvotāju uzskatus un rīcību
- Nekas nav jādara
- Grūti pateikt

Notikumi Ukrainā ir rosinājuši diskusijas par Krievijas televīzijas kanālu ietekmi uz mūsu valsts iekšējo politiku. Jūsaprāt, kas Latvijā būtu jāizdara vispirms?

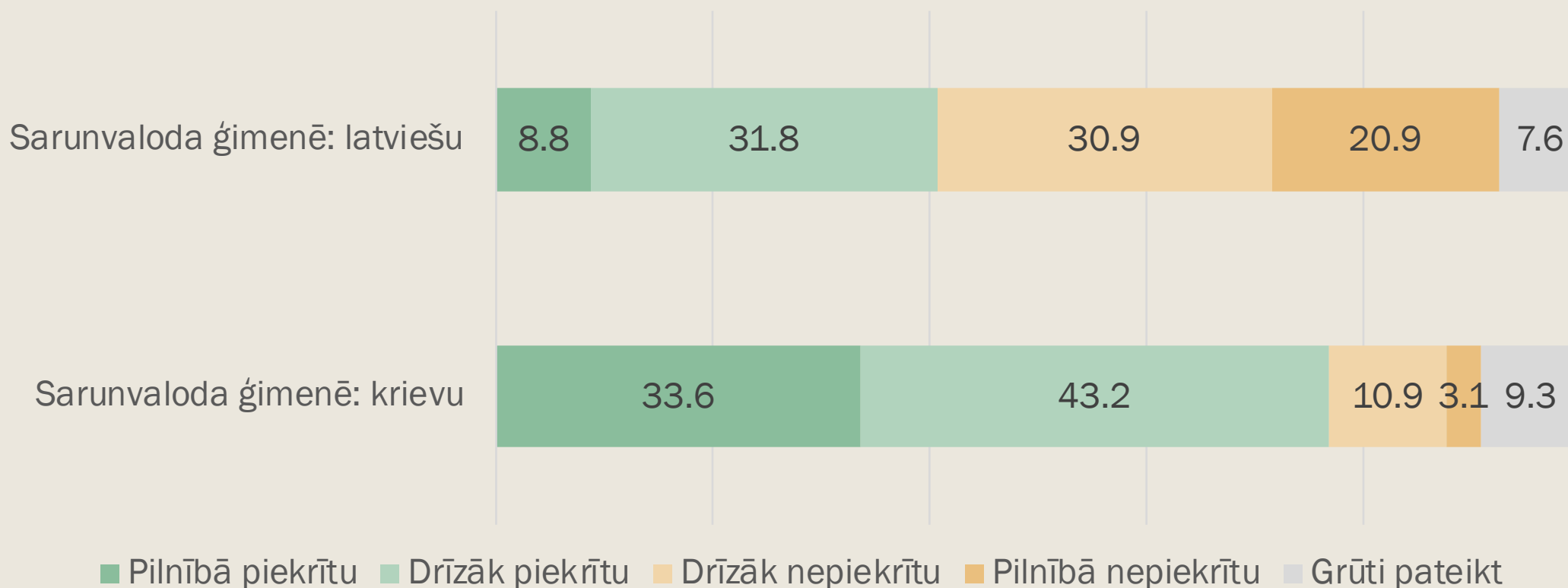
Ģimenes valoda:
krievu

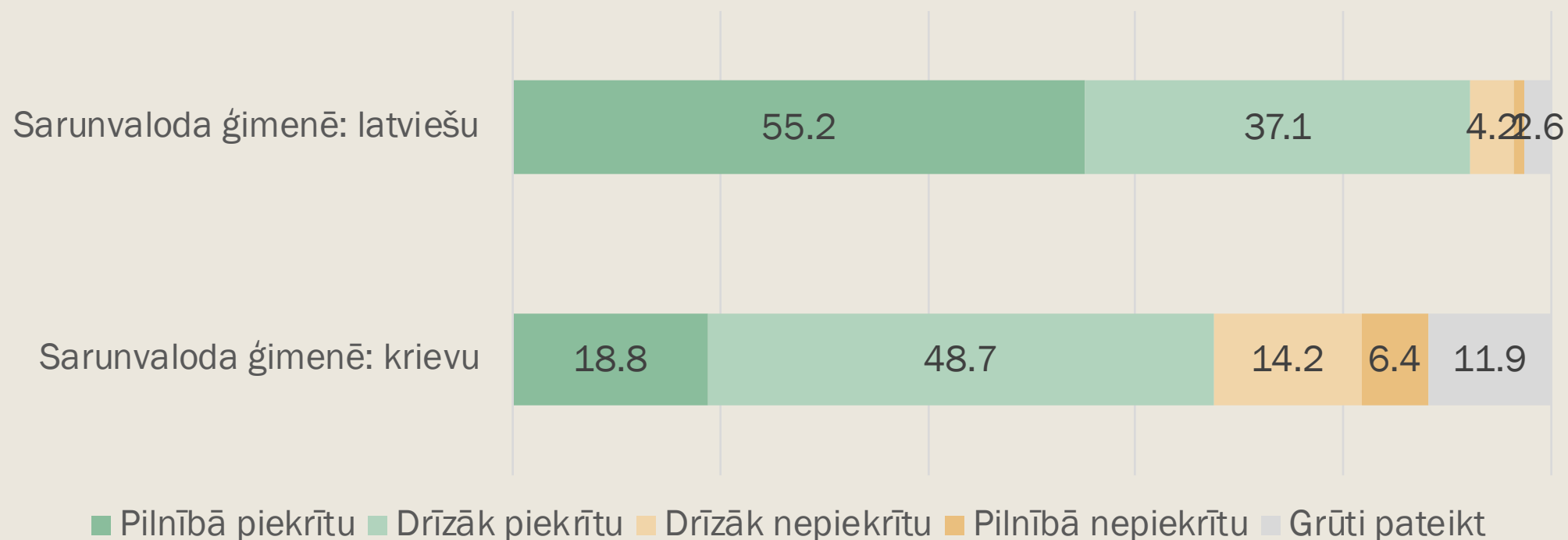
Avots: RSU/SKDS, 2014

- Jāierobežo Krievijas televīzijas kanālu retranslācija Latvijā
- Jāierobežo tikai Krievijas televīzijas kanālu ziņu un analītisko raidījumu retranslācija Latvijā, ļaujot rādīt izklaidējošos raidījumus un filmas
- Jāveido Latvijas sabiedriskās televīzijas kanāls krievu valodā
- Ir jānoskaidro, vai un kā Krievijas televīziju informācija ietekmē Latvijas iedzīvotāju uzskatus un rīcību
- Nekas nav jādara
- Grūti pateikt

Latvijas Televīzijai un Latvijas Radio vairāk jāraida krievu valodā, lai veicinātu informētību par to, kas notiek Latvijā, visās sabiedrības grupās

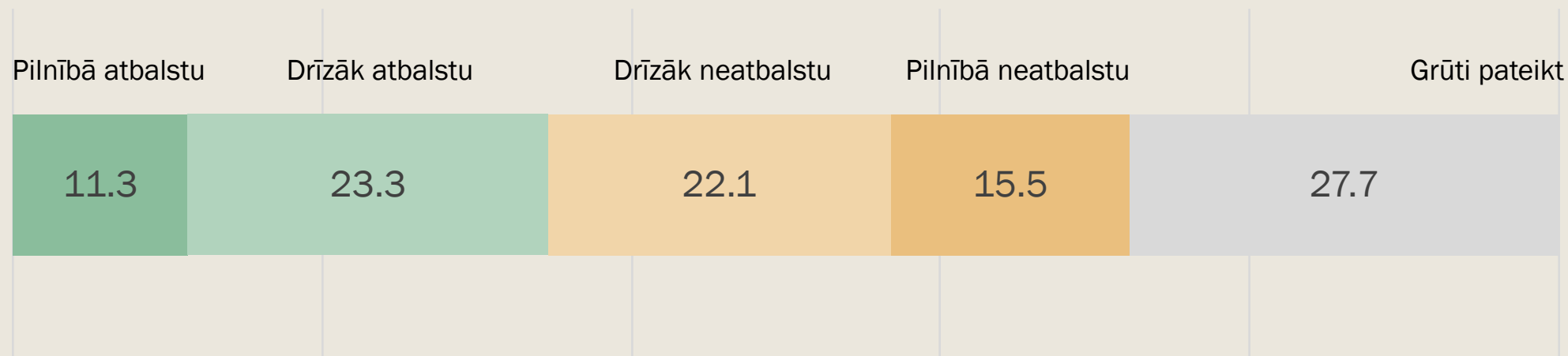
Latvijas Televīzijas un Latvijas Radio uzdevums ir stiprināt latviešu valodu un kultūru

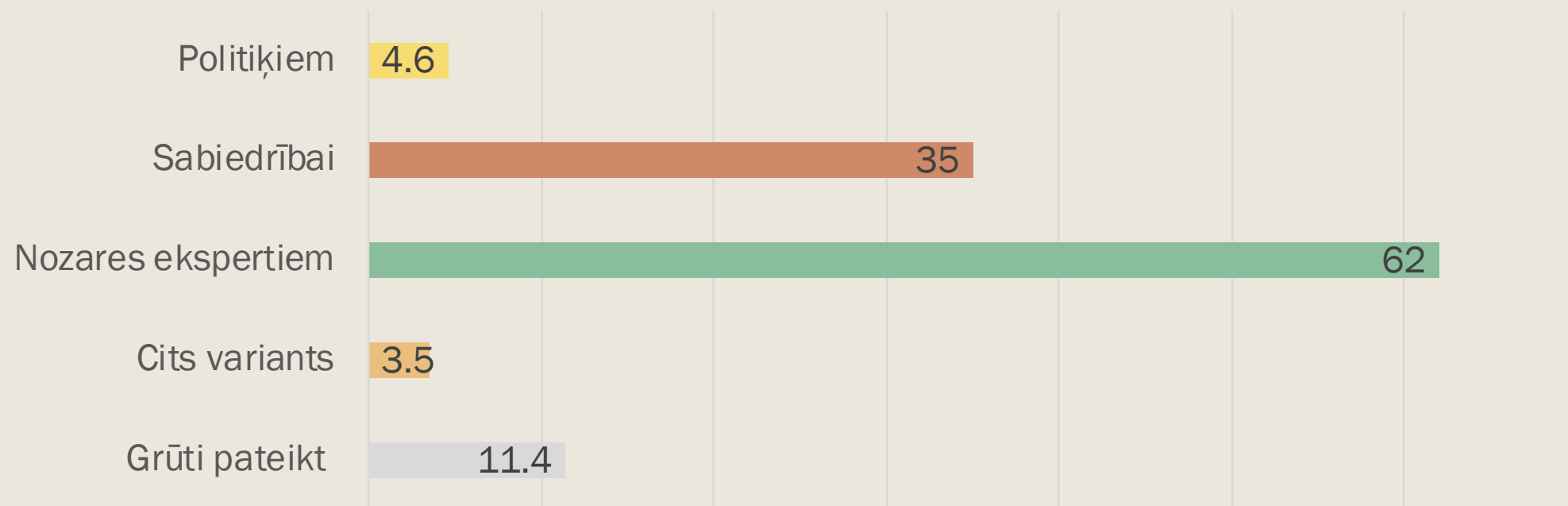

PĀRVALDĪBA/ FINANSES

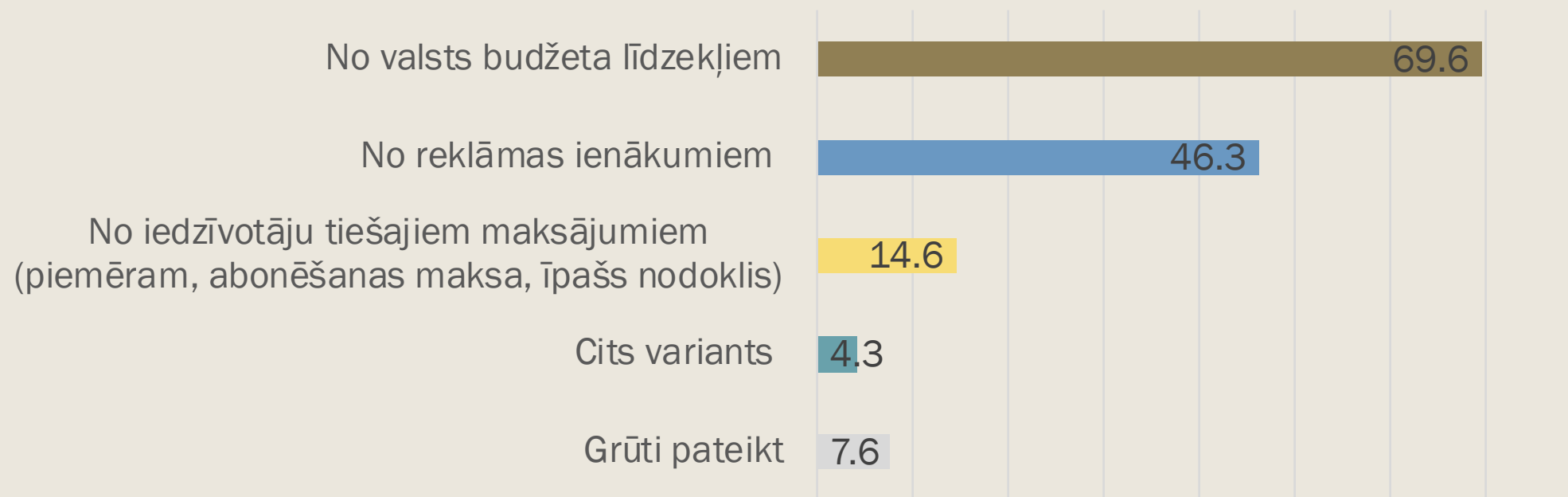
Jau ilgāku laiku tiek diskutēts par to, vai apvienot Latvijas Televīziju un Latvijas Radio vienā uzņēmumā. Vai Jūs atbalstāt šādu ideju?

Jūsuprāt, kam jāuzrauga tas, kā strādā Latvijas Televīzija un Latvijas Radio?

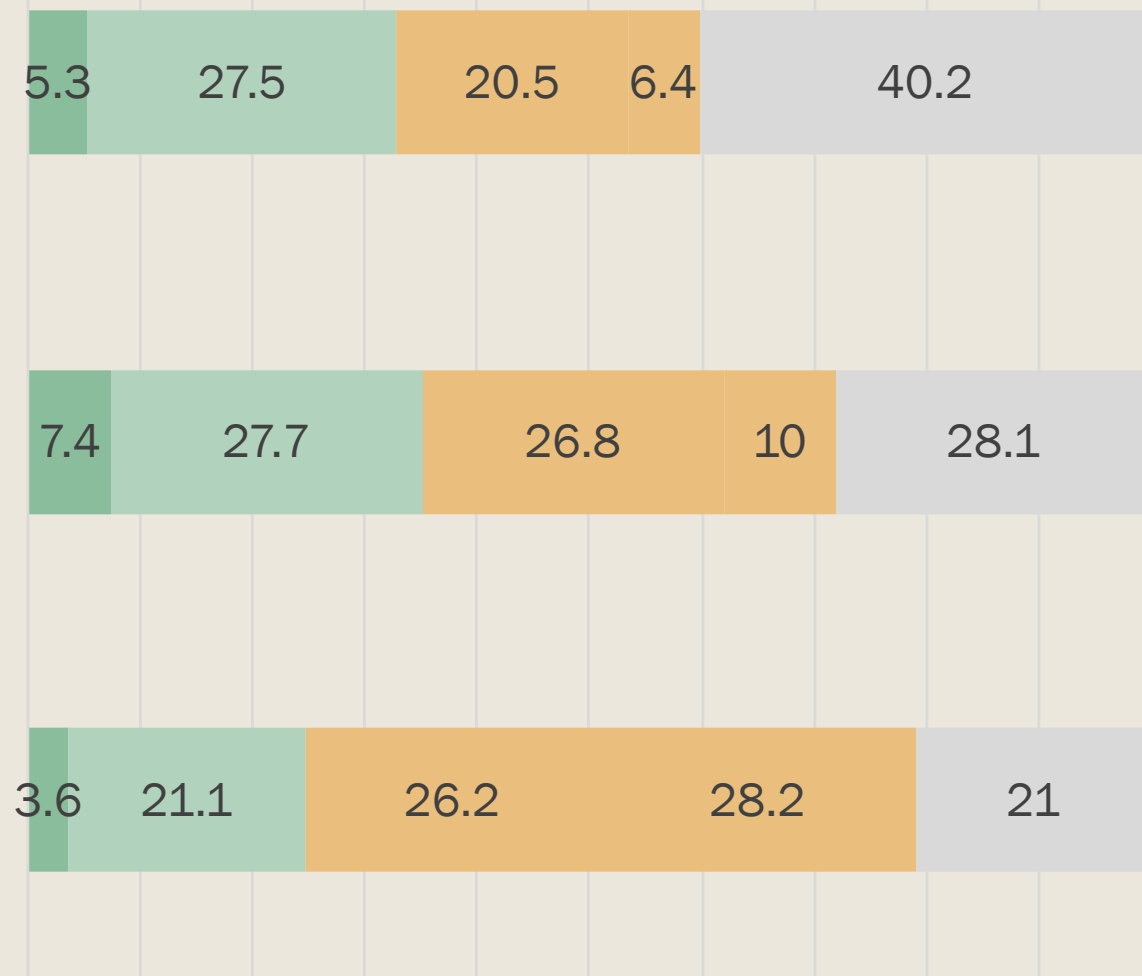
Jūsaprāt, kā jāfinansē Latvijas Televīzija un Latvijas Radio?

Sabiedriskie mediji labi – piemēram, lietderīgi, efektīvi, caurskatāmi – izmanto tiem piešķirtos līdzekļus no valsts budžeta

Līdzekļi, ko sabiedriskajiem medijiem piešķir no valsts budžeta, nav pietiekami. Tiem būtu jāpiešķir vairāk naudas arī tad, ja tas nozīmē piešķirt mazāk līdzekļus citām jomām

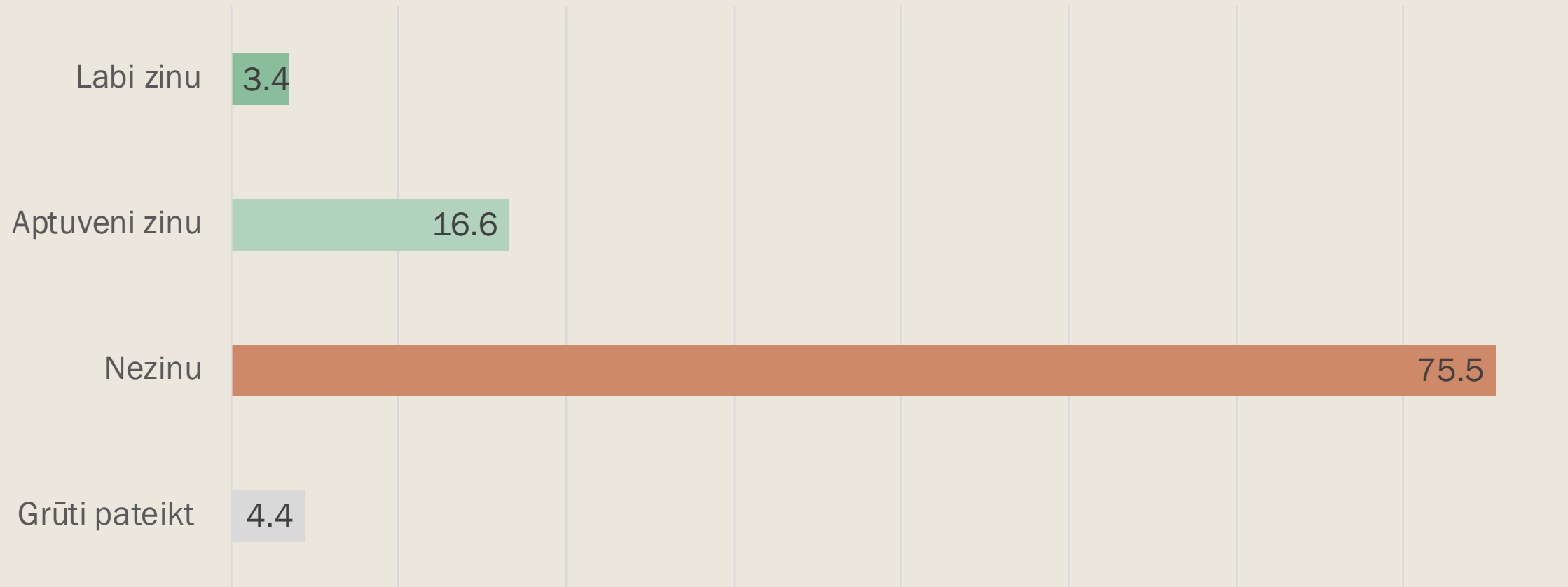
Valsts līdzekļi būtu jāpiešķir ne tikai sabiedriskajiem medijiem, bet arī citiem – privātajiem – radio un TV kanāliem

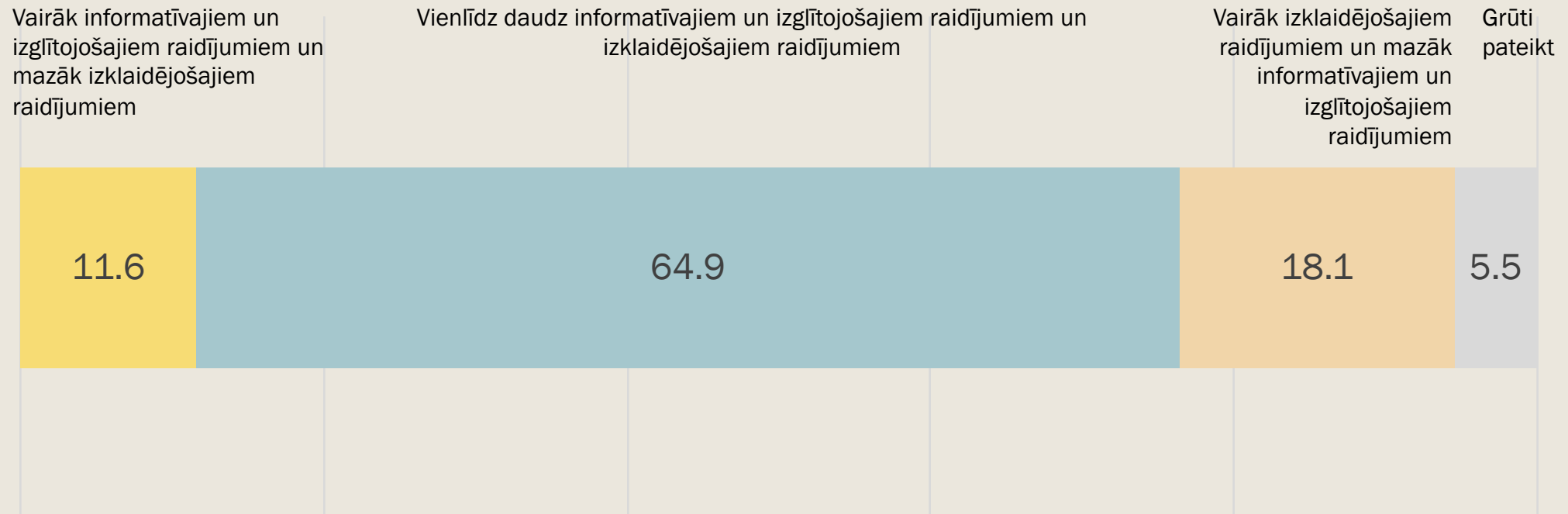
■ Pilnībā piekrītu ■ Drīzāk piekrītu ■ Drīzāk nepiekrītu ■ Pilnībā nepiekrītu ■ Grūti pateikt

35-63g.
Ģimenes valoda: latviešu
Augsts socio-ekonomiskais stāvoklis

Vai Jūs zināt, kas un kā pieņem lēmumus par to, kāds būs Latvijas Televīzijas un Latvijas Radio saturs (piemēram, cik daudz būs ziņu raidījumu, kultūras raidījumu, bērnu raidījumu)?

Daudz tiek diskutēts par to, kādam jābūt sabiedrisko mediju – Latvijas Televīzijas un Latvijas Radio – saturam: cik daudz jābūt informatīviem, izglītojošiem, bet cik - izklaidējošiem raidījumiem. Jūsaprāt, cik daudz saturā jābūt katram no tiem?

Secinājumi

- Sabiedriskie mediji atzīti kā kultūras institūcijas (ieguldījums nacionālajā kultūrā), bet pretrunīgākas attieksmes par sabiedrisko mediju politisko lomu (ieguldījums demokrātijā), kas lielā mērā skaidrojams ar ilgstošu neuzticības krīzi sabiedrības un politiskās elites attiecībās,
- Par spīti lejupslīdošiem konvencionālo mediju lietojuma un uzticēšanās rādītājiem, atbalsts sabiedrisko mediju institūcijām ir pieaudzis,
- Atbalsts tām vairāk gan balstās to regulāro lietotāju lojalitātē, mazāk sabiedrības kopējā ticībā sabiedrisko mediju vērtībām: liela daļa sabiedrības neredz sabiedrisko labumu, ko šīs institūcijas var sniegt, ārpus to relevances mikro (indivīda) līmenī,
- Etno-lingvistiskais vairākums un mazākums – atšķirīgs mediju lietojumā, bet ne tik ļoti atšķirīgs ar medijiem saistītos priekšstatos un attieksmēs:

- vismaz normatīvā līmenī atbalsts plurālisma ideāliem, bet kritiskāks vērtējums par sabiedrisko mediju prakses atbilstību šiem ideāliem,

- līdzās kritiskai pieejai nostiprinās skeptiska un pat ciniska attieksme pret medijiem un žurnālistiku, tostarp sabiedriskajiem medijiem (politiskā instrumentalizācija),

- Krievvalodīgo vidū – pieprasījums pēc satura krievu valodā. Digitālā vide – vienlīdz labi uzrunā abas etno-lingvistiskās grupas: LSM.lv vēl viens veiksmes stāsts līdzās LR4,
- Ne tikai etno-lingvistiskas un paaudžu, bet arī sociālekonomiskas plaisas sabiedrisko mediju lietojumā un uztverē – sabiedriskie mediji sastopas ar grūtībām pienācīgi reaģēt uz sabiedrības daudzveidīgumu un augošo individualizāciju (fragmentāciju), kas ir nozīmīgs risks sabiedrisko mediju leģitimitātei ilgtermiņā. Tas gan nav tikai Latvijas, bet arī tradīcijām bagāto Rietumeiropas sabiedrisko mediju izaicinājums.
- Vairāk jākomunicē ar sabiedrību – jāskaidro, jāpopularizē sabiedrisko mediju ideja un jāatskaitās par savu darbu, jāsekmē darbības caurskatāmība.